

Participativni plan za upravljanje urbanom poljoprivredom u borbi protiv socijalne isključenosti u Dunavskom regionu

Project co-funded by European Union funds (ERDF, IPA, ENI).

AgriGo4Cities

Participativni plan za upravljanje urbanom poljoprivredom u borbi protiv socijalne isključenosti u Dunavskom regionu

Publikacija projekta **AgriGo4Cities**

(Urbana poljoprivreda za promjenu gradova: modeli upravljanja za bolje institucionalne kapacitete I socijalnu inkluziju)

Menadžer projekta: Jani Kozina

Glavni partner: Istraživaški Centar Slovenske Akademije Nauka i Umjetnosti

Urednici: Máté Szalók, Csaba Bende, Jani Kozina

Autori: Mateja Šmid Hribar, Saša Poljak Istenič, Drago Kladnik, Jani Kozina, Peter Kumer, Jernej Tiran (ZRC SAZU); Barbora Kvačková (Prague 9); Nela Halilović (MoV); Csaba Bende, Máté Szalók (CTRIA); Stefan Dudau, Bogdan Ciubotaru, Cristina Dumbravă (PMV); Lucia Vačoková (ENVICORP Slovakia); Kaja Cunk (PiNA); Simana Markovska (ASWM); Florian Lintzmeyer, Christina Miller, Claudia Schwarz (ifuplan)

Molimo da citirate: Szalók M., Bende Cs., Kozina J. (eds) (2019) Participativni plan za upravljanje urbanom poljoprivredom u borbi protiv socijalne isključenosti u Dunavskom regionu. Székesfehérvár: Central Transdanubian Regional Innovation Agency.
ISBN 978-615-00-4351-7

Izdavač: Central Transdanubian Regional Innovation Agency

Ilustracije, štampa: Alba Nyomda Kft.

Sve fotografije su djelo partnera AgriGo4Cities projekta..

Projekat je sufinansiran od strane fondova Evropske Unije (ERDF, IPA, ENI).

A projekt a Duna Transznacionális Programból, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával valósul meg.

Projekat je sufinansiran od strane Slovenske Istraživačke Agencije, osnovno istraživačko finansiranje Geografija Slovenije (P6-0101).

Rezime	6
Uvod	8
Potrebe i izazovi	8
Fokus, ciljevi i aktivnosti.....	9
Participativna urbana poljoprivreda kao sredstvo za postizanje širih društvenih efekata	10
Konceptualizacija participativne urbane poljoprivrede.....	10
Lekcije naučene iz dobrih praksi i studijskih posjeta	13
Opšta metodologija participativne urbane poljoprivrede	21
Smjernice za akciono planiranje.....	21
Sredstvo obuke za akciono planiranje.....	26
Tutoring program za akciono planiranje	28
Implementacija participativne urbane poljoprivrede u pilot područjima	32
Pregled pilot područja	32
Testiranje opšte metodologije participativne urbane poljoprivrede	36
Pilot 1 – Zajednički vrt Paletka u Prag 9, Č eska	38
Pilot 2 – Osnivanje urbanih vrtova u Velenju, Slovenija	40
Pilot 3 – Zajednički I edukativni vrt za učenike sa teškoćama u učenju i ponašanju u Székesfehévár, Mađarska	42
Pilot 4 – Vrtlarstvo za sve u opštini Primaria , Vaslui, Rumunija.....	44
Pilot 5 – Prigradski vrt za starije osobe i djecu sa posebnim potrebama u Blagoevgradu, Bugarska.....	46
Zaključci	48
Reference	51
Partnerstva.....	52

Máté Szalók

Sliv Dunava je najinternacionalniji riječni sliv svijeta. Podunavski region koji se prostire na 14 zemalja obuhvata neke od najrazvijenijih delova Evropske unije, zemlje koje su se pridružile EU u proteklih petnaest godina, zemlje u prepristupnoj fazi i zemlje koje su subjekti evropske susjedske politike. Koristeći ovaj veliki nivo raznolikosti, Dunavski Transnacionalni program pruža odličnu priliku da uče jedni od drugih, na taj način doprinoseći prosperitetu regije. Jedanaest partnerskih organizacija koje čine partnerstvo AgriGo4Cities imalo je za cilj da iskoriste ovu priliku.

Da bi se odgovorilo na kompleksne potrebe i izazove Dunavskog regiona u oblasti participativnog planiranja, socijalnog uključivanja i održivog urbanog razvoja, partneri su se angažovali u urbanu poljoprivredu.

Ova publikacija je rezultat intenzivnog procesa učenja koji je imao za cilj da razvije i testira koncept participativne urbane poljoprivrede. Za efektivnu implementaciju projekta partnerstvo je podijeljeno u dvije grupe: strateški partneri su uglavnom bili odgovorni za razmjenu znanja, dok su teritorijalni partneri bili oni koji su implementirali pilot aktivnosti. Tokom implementacije projekta partneri su sproveli nekoliko interakcija u učenju i sastali se i razgovarali sa različitim zainteresovanim stranama kako bi stekli detaljno znanje o urbanoj poljoprivredi. Partnerstvo je proučavalo temu iz različitih aspekata, razvilo zajedničku metodologiju za participativnu urbanu poljoprivredu i testiralo je na pet lokacija. U ovoj publikaciji autori su saželi znanje i iskustvo partnerstva kako bi pružili smernice zainteresovanim stranama iz Dunavskog regiona i šire, koje žele da primene metodologiju projekta AgriGo4Cities.

Tokom razvoja konceptualnog okvira, partnerstvo je istraživalo pilot područja (Blagoevgrad - BG, Prag 9 - CZ, Szekesfehervar - HU, Vaslui - RO, Velenje - SLO) tokom kojih su ispitivali opštine u vezi sa četiri glavne oblasti. teme projekta: urbana poljoprivreda,

participativno planiranje, socijalna inkluzija i održivi urbani razvoj. Istraživanje je pokazalo da urbana poljoprivreda nije noviji fenomen u pilot područjima, ali se od 2000. godine može otkriti novi talas u kojem saradnja više aktera ima veći naglasak nego u prethodnim razdobljima. Ovo pruža dobru osnovu za primjenu participativnog planiranja koje je još uvijek u početnoj fazi pilot-područja. U slučaju pet ispitanih opština, uključivanje ranjivih i marginalizovanih grupa je usmjereno na mjere podrške, ali urbana poljoprivreda i participativno planiranje imaju samo malu ulogu u ovim strategijama.

Na kraju, sve opštine imaju bar jedan pravni dokument koji ima za cilj održivost životne sredine, ali se uloga urbane poljoprivrede direktno pominje samo u dva slučaja. Ispitivanjem glavnih oblasti logike intervencije projekta, otkriveno je da iako su u svim opštinama ove oblasti obrađene u lokalnim strategijama, međusobni odnos između urbane poljoprivrede, participativnog planiranja, socijalne inkluzije i održivog urbanog razvoja još uvek nije prepoznati u potpunosti.

Da bi se razvio koncept participativne urbane poljoprivrede, partnerstvo je analiziralo postojeće dobre prakse i organizovalo pet studijskih posjeta radnim urbanim poljoprivrednim lokacijama. Ovaj proces je otkrio da se ne radi o vrtlarstvu, već o izgradnji zajednice, što je primarni cilj urbane poljoprivrede. Što se tiče društvene i socijalne interakcije, ugroženi i neugroženi ljudi imaju slične potrebe; međutim, oni se moraju rješavati na različite načine. Stanovnici su generalno dobro organizovani, ali ranjivim grupama je potrebno mentorstvo ili podrška od strane NVO ili drugih institucija da se organizuju.

Najbolji način da se olakša integracija ugroženih grupa je kada se oni mogu miješati sa neugroženim ljudima. Da bi se uspostavio urbani poljoprivredni lokalitet i osigurala njegova održivost, važno je da se garantuje dugoročna upotreba parcele i njeno finansiranje, da se znaju potrebe i vještine ciljnih grupa i da se dobije podrška opštine i lokalnog ekonomskog i civilnog sektora.

Oslanjajući se na rezultate istraživanja na pilot područjima i kapitalizirajući znanje iz dobrih praksi i studijskih posjeta, partnerstvo je razvilo metodologiju participativne urbane poljoprivrede.

To obuhvata šest glavnih koraka u pripremi akcionog plana: Dijagnoza, Ideacija, Prototipiranje, Monitoring, Skaliranje i Sistemska promjena. Metodologija daje smjernice kroz cijeli proces planiranja aktivnosti, od analize potreba i izazova kroz planiranje praksi u urbanoj poljoprivredi do procjene i kapitalizacije rezultata. Za efektivnu implementaciju pilota, partnerstvo je razvilo alat za obuku i program podučavanja za teritorijalne partnere. Prilikom procjene njihove primjene, bilo je opravdano da obuka lidera i učesnika prije početka izrade akcionog plana bude ključni faktor uspjeha, isto kao i usmjeravanje i mentorstvo kroz proces.

Partneri su zaključili da u radu sa ranjivim grupama održavati uzajamno povjerenje ima veliki značaj. Za to je važna stalna komunikacija sa i između zainteresovanih strana, kao i dokazivanje sposobnosti da se ostvare prikupljene ideje. Za efikasno učešće, pravila procesa moraju biti postavljena na početku, ali ne bi trebalo da budu previše rigidna, jer prijateljsko i neformalno okruženje olakšava angažovanje zainteresovanih strana. Vođa procesa akcionog planiranja mora imati na umu složenost participativnog planiranja u kojem se učesnici i ciljevi mogu mijenjati tokom implementacije. Zbog toga lideri procesa moraju biti spremni za brzo i efikasno reagovanje na promjene.

Za testiranje razvijene metodologije, partnerstvo je implementiralo pilot aktivnosti. Kao prvi korak, teritorijalni partneri su uspostavili lokalna partnerstva koja su se pokazala kao veoma efikasna prilikom planiranja i implementacije akcionog plana. Ova partnerstva su obuhvatila javne aktere, predstavnike ranjivih i marginalizovanih grupa i druge zainteresovane strane. Tokom pilot procesa, partneri su organizovali radionice sa uključivanjem zainteresovanih strana i krajnjih korisnika za izradu akcionog plana. Tokom procesa, partneri su stekli znanje i iskustvo o tome kako uspješno implementirati participativnu urbanu poljoprivredu i identifikovali ključne faktore uspjeha.

Ova publikacija detaljno opisuje više od dvije godine projekta Agrigo4Cities da bi pružila smjernice za svakoga tko je zainteresovan za poboljšanje institucionalnih kapaciteta, socijalne uključenosti i održivog urbanog razvoja. U narednim poglavljima dokument sintetizuje znanje i iskustvo koje su projektni partneri stekli tokom ovog procesa. Opisat će se i složeni izazovi s kojima su se projektni partneri susreli usled primjene pristupa urbane poljoprivrede.

Potrebe i izazovi

Jani Kozina

Glavni izazovi koji se odnose na sisteme upravljanja u dunavskom regionu mogu biti povezani sa smanjenim kapacitetima javnih vlasti da uključe participativni pristup u planiranje. Nedavne mjere štednje ostavile su javnim službenicima ograničene instrumente i kanale za uključivanje relevantnih zainteresovanih strana i civilnog društva u procese donošenja odluka.

Odsustvo participatornih mehanizama doprinosi smanjenoj motivaciji ljudi da se uključe u upravljanje i administraciju, jer se ne osjećaju povezano sa političkim, socijalnim i ekonomskim agendama i nedovoljno kompetentnim da djeluju kao ekvivalentni pandan i značajan pokretač promjena. Jaz između građana i javnih vlasti se stoga povećava na svim nivoima i dovodi do pojačanog nepovjerenja i nedostatka učešća javnosti, posebno među najugroženijim zajednicama u riziku od isključivanja, kao što su siromašni, nezaposleni, beskućnici, romske zajednice, migranti, i uglavnom žene i djeca.

Rastuće društvene i ekonomske nejednakosti ogledaju se u smanjenom životnom standardu i kvalitetu mjesta.

Kako bi se prevazišli ovi izazovi, projekat AgriGo4Cities je koristio participativnu urbanu i prigradsku poljoprivredu kao snažan i nastajajući metod za poboljšanje javnih institucionalnih kapaciteta za rješavanje socijalne isključenosti marginalizovanih grupa i za stimuliranje održivog urbanog razvoja u Dunavskom regionu.

Projekat je testirao inovativnu metodologiju participativne urbane i prigradske poljoprivrede u pet opština Dunavskog regiona: Opštinski okrug Prag 9 (Češka), Opština Velenje (Slovenija), Opština Szekesfehervar (Mađarska), Opština Blago - evgrad (Bugarska), opština Vaslui (Rumunija).

Cilj ovog transnacionalnog plana je da se integriraju sva znanja i iskustva prikupljena u procesu osmišljavanja i testiranja metodologije participativne urbane i periferne poljoprivrede.

Dokument ima za cilj da ponudi konkretne lekcije o tome kako poboljšati javne usluge, promovisati aktivno građanstvo, ojačati učešće javnosti i doprinijeti održivosti gradova putem urbane poljoprivrede. Namenjen je svima koji su zainteresovani za oblast urbane poljoprivrede, participativnog planiranja, socijalne inkluzije i održivog urbanog razvoja.

Fokus, ciljevi i aktivnosti

Jani Kozina

Glavni cilj projekta AgriGo4Cities je bio da se participativna urbana poljoprivreda koristi kao metoda za poboljšanje javnih institucionalnih kapaciteta za borbu protiv socijalne isključenosti marginalizovanih grupa i stimulisanje gradova u Dunavu. Projekat se bavio smanjenjem kapaciteta javnih administratora da integričaju participativni pristup u procese donošenja odluka. Modeli inovativnog urbanog upravljanja olakšali su aktivno građanstvo ugroženih zajednica pod rizikom od isključivanja iz političkih, socijalnih i ekonomskih ciljeva i sa malim učešćem u praksama cjeloživotnog učenja. Poboljšani pristup planiranju i bolje javne usluge podstakli su održivi urbani razvoj u Dunavskom regionu. Projekat je sadržao dobar radni plan za kreiranje i implementaciju alata, transnacionalnih interakcija u učenju, strategija i pilot akcija u cilju postizanja tri specifična cilja ovog projekta:

AgriGo4Cities kolege tokom promovisanja projekta u Banská Bystrica

1) Integrisanje participativnog pristupa u procesu donošenja odluka

Projekat je poboljšao javne institucionalne kapacitete integričajući participativni pristup u procese donošenja odluka. Novi modeli upravljanja doprinijeli su poboljšanim javnim uslugama u cilju promovisanja građanskih aktivnosti, razvoja civilnog društva, jačanja učešća javnosti i održivog urbanog razvoja.

2) Povećati socijalnu inkluziju ranjivih i marginalizovanih grupa

Projekat je intenzivirao uključivanje različitih zajednica kojima prijete opasnost od isključivanja u procesima donošenja odluka. Poboljšani modeli urbanog upravljanja doprinijeli su povećanom društveno-ekonomskom uključivanju marginalizovanih grupa, što je jedan od najvećih društvenih izazova u dunavskom regionu.

Identifikovane grupe koje su izložene riziku od isključivanja u pet oblasti su starije osobe, djeca, nezaposleni, učenici sa poteškoćama u učenju i ponašanju, djeca sa invaliditetom i samohrane majke zajedno sa svojom djecom.

3) Promovisanje održivog urbanog razvoja

Projekat je promovisao održivi urbani razvoj kroz urbanu poljoprivredu. Novi modeli upravljanja stimulisali su otvaranje novih radnih mjesta, stvaranje prihoda, izgradnju zajednice i kvalitetnu životnu sredinu u gradovima. Fokus je bio na siromašnim susjedstvima u kojima žive i rade zajednice u kojima postoji rizik od isključenosti.

Njihovo aktivno učešće u urbanoj poljoprivredi doprinijelo je proizvodnji i opskrbi hranom, smanjenju emisije ugljen dioksida, održivom upravljanju otpadom, aktivnim i zdravim načinom života...

Konceptualizacija participativne urbane poljoprivrede

Saša Poljak Istenič i Peter Kumer

Urbana poljoprivreda je praksa kultiviranja, prerade i distribucije hrane u ili oko gradskih područja. Može obuhvatiti poljoprivredu, vrtlarstvo, stočarstvo, akvakulturu, agrošumarstvo i urbano pčelarstvo.

Ona je duboko integrisana u urbane tokove, društveni i kulturni život i ekonomiju grada. Osim urbanih područja, ona se odvija iu perifernim područjima, iako može imati različite karakteristike.

Zajednički vrt u građevinskoj jami u Ljubljani

Urbana poljoprivreda je postala sredstvo za povećanje pristupa lokalnoj hrani; sa druge strane, one su takođe korišćene od strane zagovaračkih grupa ili obrazovnih institucija za podizanje svesti o mnogim aspektima hrane o kojima smo zaboravili, na primer, kako hrana raste, koji su usjevi lokalni i u kojoj sezoni oni rastu. Ona igra važnu ulogu u jačanju urbane bezbednosti hrane, kao što je to slučaj sa prevozom potrošača i uvozom hrane. Takođe doprinosi lokalnom ekonomskom razvoju i globalnim ekonomskim ciljevima kao što su inkluzija ugroženih grupa, prvenstveno starijih osoba, žena, migranata itd.

Ona takođe karakterizira ozelenjavanje grada i održive urbane politike uopšte, posebno doprinoseći mnogo ciljevima održivog razvoja, postavljenim u novoj Agendi EU 2030 za održivi razvoj.

Participativni alati i procesi koji cijene multifunkcionalnost korišćenja zemljišta, raznolikost strana i prostorne i vremenske interakcije ljudi i mjesta mogu u velikoj mjeri povećati potencijal urbane poljoprivrede.

Kada se sistematizuje urbana poljoprivreda, pravi se razlika između vrta i poljoprivrednog nivoa. Urbano vrtlarstvo obuhvata poljoprivredne aktivnosti sa uglavnom niskom proizvodnjom hrane i ekonomskim efektom. Drugi ciljevi, kao što su rekreacija, oslobađanje od stresa, socijalizacija itd., obično su važniji za vrtlare nego za uzgajanje hrane.

Urbana se poljoprivreda odnosi na namjerne poslovne modele za pružanje lokalnih ili regionalnih poljoprivrednih proizvoda ili usluga, koji koriste prednosti blizine grada i tržišta, opcija transporta itd.

Na nivou vrta, i prema proizvodnji, urbane prehrambene bašte mogu se podijeliti na one zasnovane na individualnoj proizvodnji (porodične bašte i vrtovi), i one zasnovane na kolektivnim šemama (obrazovne bašte, terapijski vrtovi i zajednice).

Pored toga što imaju za cilj (obično samo djelimično) samoodržavanje, oni takođe pružaju priliku za rekreaciju i turizam, i mogu značajno povećati urbani društveni život, posebno socijalno isključenih.

Farme, koje su svoje poslovne strategije prilagodile unutar ili na perifernoj lokaciji, mogu se podijeliti u dvije glavne grupe. Neke farme se fokusiraju na proizvodnju hrane ili drugih poljoprivrednih proizvoda (vlakna, kozmetika), dok druge obezbeđuju dokolicu, obrazovne, terapijske ili socijalne prilike.

Zajednički vrt u Banská Bystrica

Tipologija urbane poljoprivrede (prilagodjeno od Cost action Urban Agriculture Europe)

URBANO (HRANA) VRTLARSTVO		URBANA POLJOPRIVREDA	
PODJELJENI VRTOVI	Podeljene bašte; parcele iznajmljene po ugovoru o zakupu; visoko formalizovan, često upravlján od strane organizacije / udruženja	LOKALNA HRANA+ FARME	Proizvodi za lokalna tržišta; direktan odnos sa potrošačima; i neprehrambena proizvodnja (kozmetika, vlakna)
PORODICNI VRTOVI	Nekomercijalna proizvodnja hrane za domaćinstvo; nema uključenih institucija ili organizacija	EKSPERIMENTALNE FARME	Testiranje novih poljoprivrednih tehnologija, proizvodnih metoda, sorti i rasa ili modela društvenih i ekonomskih interakcija sa njihovom urbanom sredinom
EDUKATIVNI VRTOVI	Nastavni alati koji se bave proizvodnjom, preradom i potrošnjom hrane; podizanje javne svijesti i širenje ideja	EDUKATIVNE FARME	Pedagoški alat; programi učenja ili kratkoročni boravci za škole
ZAJEDNICKI VRTOVI	Bazirano na inicijativama odozdo prema gore i kolektivnoj brizi; proizvodnja hrane i pružanje socijalnih funkcija za zajednicu	FARME ZA SLOBODNO VRIJEME	Pružanje rekreativnih mogućnosti povezanih sa poljoprivrednim aktivnostima
SOCIJALNI VRTOVI	Rješavanje socijalnih problema; promovisanje integracije ljudi kojima prijati isključenost	SOCIALNE FARME	Rješavanje socijalnih problema; promovisanje rehabilitacije ljudi u nepovoljnom položaju i integracija ljudi kojima prijati isključenost
TERAPEUTSKI VRTOVI	Smještene u ustanovama za fizičko i mentalno zdravlje; takođe kontemplativne bašte i proizvodno orijentisane aktivne bašte	TERAPEUTSKE FARME	Korišćenje aktivnosti vezanih za poljoprivredu i dobrobit fizičkog ili mentalno zdravlja; takodje i radna terapija
BESPRAVNI VRTOVI	Proizvodnja hrane na praznom zemljištu; neformalne, bespravne, neregistrovane ili podložne javnim politikama	EKOLOSKE FARME	Visoka prirodna i ekološka vrijednost i / ili doprinos očuvanju biodiverziteta ili agro-raznolikosti; dio plana za zaštitu od poplava i požara, zelena infrastruktura, mreže, zeleni pojasevi, Natura 2000
		FARME KULTURNOG NASLEDJA	Očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine kroz održavanje tradicionalnih materijala, zgrada, usjeva, sorti i tehnika uzgoja

Urbana i prigradska poljoprivreda kao sredstvo za participativno planiranje

Participativno planiranje podrazumijeva sistematski napor da se predvidi željena budućnost zajednice i planiranje za tu budućnost, koja se ostvaruje aktivnim uključivanjem pogođenih zajednica. U idealnoj situaciji, osoblje organizacije koja će voditi participativno planiranje, članovi ciljne populacije, zvaničnici zajednice, zainteresovani građani, kao i ljudi iz uključenih agencija, škola i drugih institucija, pozvani su na sastanak i ohrabreni da govore u skladu sa njihovim znanjem, iskustvom, vještinama ili vizijama.

Svako učešće treba da bude prihvaćeno i poštovano, a proces ne bi trebalo da dominira bilo koji pojedinac, grupa ili jedinstvena tačka gledišta. Cilj participativnog planiranja je da se harmonizuju stavovi svih učesnika, kao i da se spriječe sukobi između suprotstavljenih strana. Pored toga, marginalizovane grupe imaju priliku da učestvuju u procesu planiranja, posebno kada je prilagođen njihovim potrebama i sposobnostima.

Urbano i prigradsko vrtlarstvo kao sredstvo za socijalnu inkluziju

Vrtlarstvo se može baviti socijalnom isključenošću u svim aspektima: od proizvodnje, potrošnje, socijalne interakcije i političkog angažmana. Projekti vrtlarstva i poljoprivrede omogućavaju proizvodnju kroz aktivnosti koje imaju mnoge atribute plaćenog zaposlenja i koje se smatraju „radom“. Sadnja, kultivacija i drugi radovi u vrtu smatraju se značajnim i „produktivnim“.

Takvi projekti omogućavaju učesnicima pristup popularnim aktivnostima u slobodno vrijeme iz kojih su često isključeni. U nekim slučajevima, oni im pružaju i hranu koja doprinosi njihovom kvalitetu života. Na taj način dopuštaju im da učestvuju u procesu potrošnje.

Aktivnosti takođe pružaju mogućnosti za mnoge oblike socijalne interakcije. U idealnom slučaju, interakcije rezultiraju uspostavljanjem trajnih društvenih veza i formiranjem zajednice u vrtu.

Takvi projekti takođe omogućavaju učesnicima da upravljaju vrtom ili aktivnostima i na taj način ih uključe u specifičan oblik političkog angažmana. Metoda participativne urbane poljoprivrede tako ima veliki potencijal da olakša aktivno građanstvo socijalno marginalizovanih ljudi, koji su generalno manje politički angažovani i rijetko uključeni u procese cjeloživotnog učenja. Štaviše, ona takođe može da pruži način za izgradnju institucionalnih kapaciteta. Koristeći urbanu poljoprivredu kao metod, vlasti mogu bolje podržati i promovisati angažovanje građana, uključujući i marginalizovane, u urbanim pitanjima.

Urbano i prigradsko vrtlarstvo kao sredstvo za održivi razvoj

Održivi razvoj je obično konceptualizovan uz podršku tri „stuba“, tj. Ekonomije (ekonomski razvoj / rast), životne sredine (zaštita okoline / ravnoteža) i društva (društvena jednakost / inkluzija). Održivi razvoj podrazumijeva uravnotežavanje sva tri cilja urbanističkog planiranja na način da se ekonomski rast postigne bez nepravedne raspodjele resursa i ugrožavanja ekosistema. Urbana i prigradska poljoprivreda značajno doprinosi održivom urbanom razvoju, jer ima ekonomske, socio-kulturne, ekološke i psihološke koristi. Može da pruži mogućnosti za zapošljavanje, povećava samoodržanje hrane, bezbjednost i pristup, pozitivno utiče na ishranu, zdravlje, fizičku aktivnost, lično blagostanje, jača osećaj za mjesto i zajednicu, vezuje mjesto i kolektivni identitet, razvija lične vještine i znanja i povećava rodnu ravnopravnost.

Vrtovi u Banská Bystrica

Lekcije naučene iz dobrih praksi i studijskih posjeta

Mateja Šmid Hribar, Saša Poljak Istenič, Christina Miller, Claudia Schwarz i Florian Lintzmeyer

Dobre prakse

Važan izvor znanja o tome kako uspostaviti ili upravljati urbanom poljoprivredom može biti dobra praksa participativnog vrta. Glavni cilj njihovog prikupljanja bio je da pruži ideje i smjernice o tome kako dizajnirati uspješnu praksu. Prilikom traženja slučajeva, svi projektni partneri sproveli su internet istraživanje. Tražili su primjere u svojoj zemlji, u dunavskom regionu i globalno, i odabrali su nekoliko najboljih slučajeva na osnovu sljedećih kriterija:

- uključivanje ugroženih grupa,
- participativni pristup,
- adresiranje održivog razvoja.

Ovi slučajevi su zatim raspravljani na sastanku svih projektnih partnera. Konačan izbor je napravljen glasanjem, imajući u vidu različite vrste i aspekte participativnih vrtova. Odabrani slučajevi su dalje analizirani putem terenskih posjeta, dubinske analize i telefonskih ili Skipe poziva, gdje je većina informacija dobijena u polustrukturiranim intervjuima s inicijatorima, sudionicima, donositeljima odluka i drugim zainteresovanim stranama.

Partneri su analizirali
odabrane prakse
fokusrajući se na:

- Osnovne informacije (glavne karakteristike i ciljne grupe),
  - Uspostavljanje vrta (inicijativa, finansiranje, podrška, načini uključivanja),
  - Uloge uključenih aktera (vrste, zadaci, angažovanje),
  - Karakteristike i specifičnosti prakse (zašto je praksa dobra?),
  - Participativni aspekti (uključenost i učešće, uključivanje ugroženih lica),
  - Planovi za budućnost (potencijalne trajektorije razvoja),
  - Smjernice i naučene lekcije (saveti i uputstva za inicijatore),
  - Osobni računi (motivacije i vrijednosti dionika uključenih u dobru praksu).
-

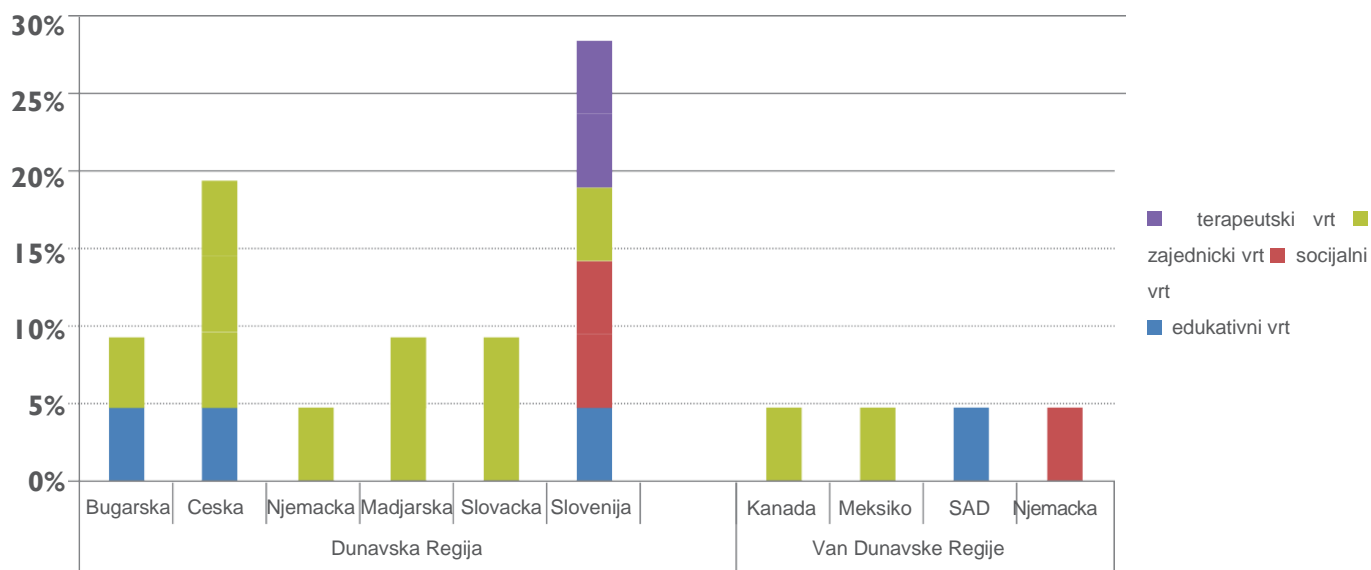
Identifikovano je 21 dobrih praksi, 17 iz Dunavskog regiona i 4 spolja (uključujući jednu u Nemačkoj koja ne pripada Dunavskoj programskoj oblasti). Iako je zbog dosadašnjih iskustava socijalističkog režima prakse iz podunavskog regiona lakše prenijeti, one izvan Dunavske regije služe kao sredstvo za drugačije razmišljanje kada se približavaju praksi, posebno zato što se temelje na dugoj tradiciji prakticiranja demokratije.

Druga kategorizacija je zasnovana na tipu participatorne prakse prema COST tipologiji, koja ih dijeli na urbanu poljoprivredu i urbanu baštinu. Identifikovane prakse su sve manje, tako da pripadaju kategoriji urbanog vrta. Ovo bi moglo biti pokazatelj da je praksa malog obima lakša za upravljanje i implementaciju kada se želi primijeniti participativni pristup ili / i uključiti ugrožene grupe na egalitarni način.

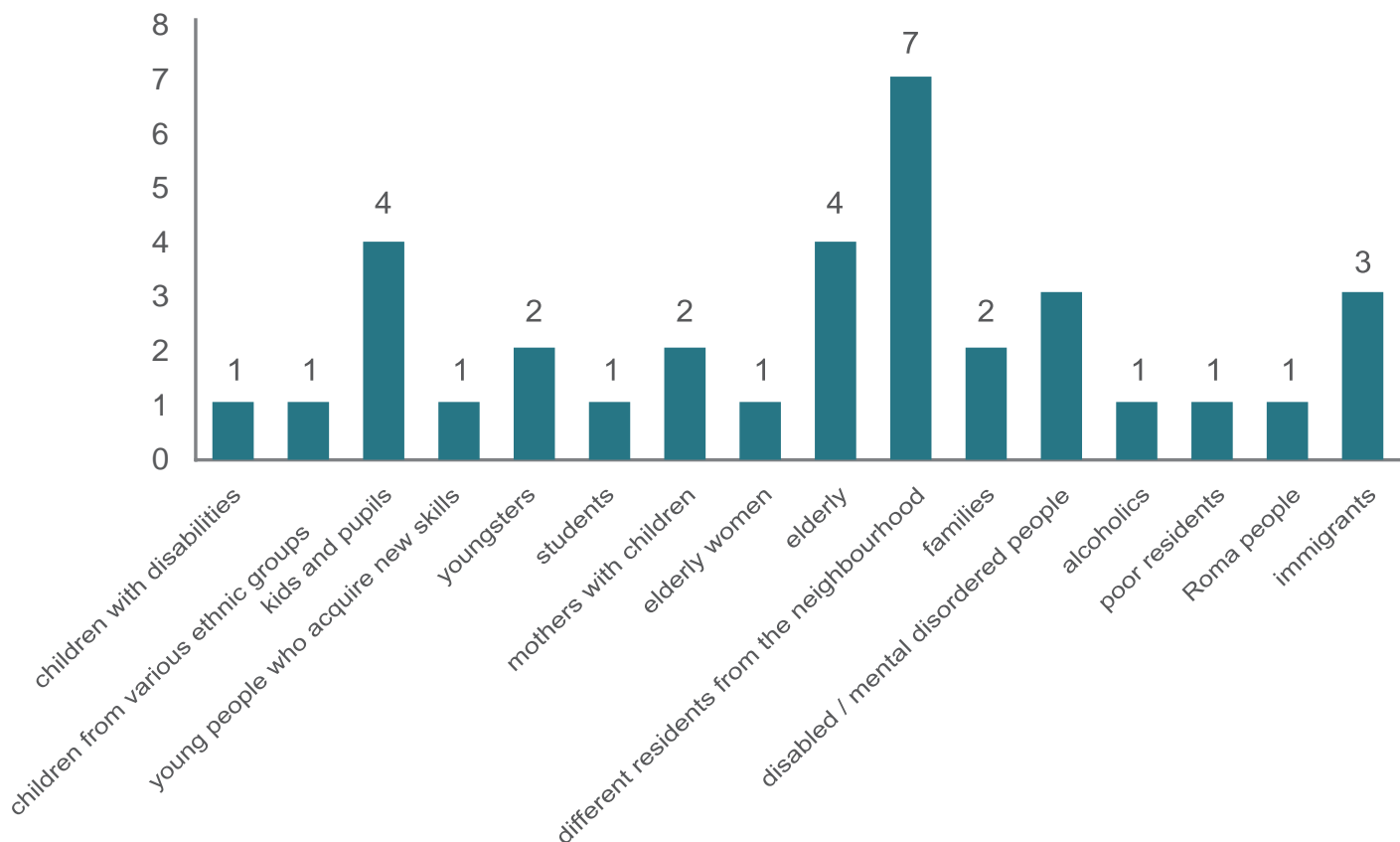
Na osnovu uključenih ugroženih grupa, dobre prakse u urbanoj poljoprivredi su dalje kategorizovane u sledeće tipove:

- vrtovi zajednice, koji nisu direktno fokusirani na uključivanje ugroženih grupa, već se obraćaju građanima u određenoj oblasti uopšte; ugroženi pojedinci su integrisani u zajednicu;
- socijalni vrtovi, koji se fokusiraju na uključivanje određene ranjive grupe (npr. Migrante, Rome, one koji su napustili školovanja itd.)
- vrtovi za obrazovanje, koji se obično osnivaju u osnovnim i srednjim školama; i
- terapijski vrtovi, koji se fokusiraju na hendikepirane osobe ili osobe sa mentalnim invaliditetom ili zdravstvenim problemima (ovisnici o alkoholu, mentalno hendikepirani itd.).

Dobre prakse participativne urbane poljoprivrede po geografskoj lokaciji

Ranjive grupe uključene u već identifikovane dobre prakse participativne urbane poljoprivrede

Analiza dobre prakse participativne urbane poljoprivrede pokazala je da:

- ugrožene grupe uključene u identifikovane prakse su veoma različite (posebno grupa djece i mladih),
- ugrožene grupe obično nisu u stanju da se organizuju i aktiviraju, potrebna im je pomoć, obično od strane NVO,
- dobro organizovani stanovnici su uspješni i proaktivni, ali se ne mogu klasifikovati kao ranjiva grupa; međutim, oni obično imaju slične potrebe, kao što je mogućnost uspostavljanja društvenih kontakata i druženja, razvijanja osjećaja pripadnosti, kao i proizvodnje svježih i zdravih hrane po svom izboru;
- najuspješniji slučajevi su oni sa mnogo različitih zainteresovanih strana koji pomažu jedni drugima i gdje se ugroženi ljudi miješaju s članovima neugroženih zajednica

- izgradnja zajednice za učesnike je generalno važnija od vrtlarstva, iako korisnici zaista uživaju u tome;
- donosioci odluka su uglavnom indirektno uključeni, oni obezbjeđuju infrastrukturu i prisustvuju događajima ako su pozvani, ali se lično ne angažuju u praksi; međutim, to jača pristup odozdo prema gore;
- nedostatak (barem minimalnog i stalnog) finansiranja, kao i vremenske i neosigurane parcele ugrožene urbane poljoprivredne prakse,
- urbane bašte doprinose održivosti, jer donose prirodu i biodiverzitet u gradove (ekologija), aktiviraju ljude koji možda imaju poteškoća u integraciji u društvo, jačaju međugeneracijski i interkulturalni dijalog razmjenom, stvaranjem i prenosom znanja (društvo); i obezbjeđivanjem svježeg povrća i voća, koji služi kao društveni korektiv za siromašnije stanovnike (ekonomija).

Studijske posjete

Tokom protekle dve godine partnerima je pružena prilika da uče iz sličnih pokušaja izvan svoje zemlje. Kroz 5 studijskih posjeta stekli su iskustvo iz prve ruke u 5 različitih zemalja: Sloveniji (Velenje), Slovačkoj (Banska Bistrica), Njemačkoj (Munchen), Češkoj (Prag) i Bugarskoj (Blagoevgrad).

Studijske posjete pružile su uvid u lokalne inicijative i prakse, kao i priliku da podrže i koriste transnacionalni okvir obuke, posebno kroz razvoj sredstava za obuku. Omogućili su razmjenu znanja između ekspertske grupe AgriGo4Cities i pilot regiona i pružili priliku za konstruktivnu debatu.

Lokalno relevantna pitanja, prepreke, najbolje prakse i lekcije su detaljno raspravljane od strane partnera nakon svake studijske posjete. Kratak pregled glavnih nalaza dat je u sljedećim tabelarnim tabelama.

ajednicki vrt iza gradjevine lokacije u Ljubljani

Studijska posjeta: Velenje, Slovenija

Broj posjećenih lokacija:

3

Vrste urbane poljoprivrede :

privremeni (1) i stalni (2) podeljeni vrtovi

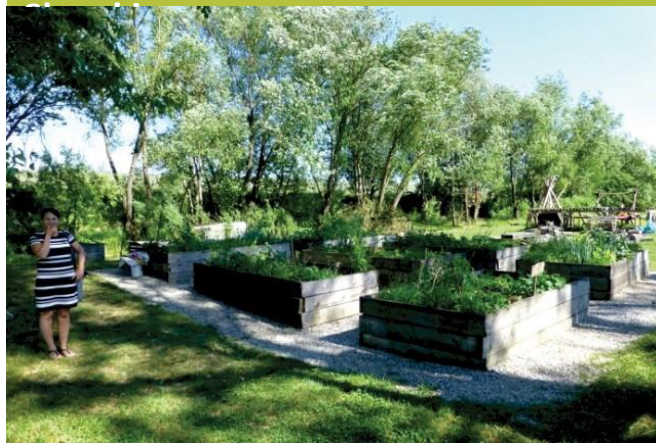
Ciljna grupa:

- Svako domaćinstvo u Velenju porodice rudara Velenja
- nezaposleni i osobe sa niskim primanjima

Glavne dobre naučene lekcije :

opština je svjesna važnosti i koristi urbane poljoprivrede / vrtovi su lako dostupni javnim prevozom i biciklom / jaka politička volja

Studijska posjeta: Banská Bystrica,

Broj posjećenih lokacija:

3

Vrste urbane poljoprivrede :

zajednicki vrtovi

Ciljna grupa:

- civilno drustvo
- tinejdzeri
- djeca sa mentalnim poremećajima

Glavne dobre naučene lekcije :

lako dostupni u centru grada / mjesta za sastanke / kombinovani sa kulturnim projektima / fleksibilni i otvoreni za dalji razvoj / raznovrsnost (ne samo urbana poljoprivreda) / marketing proizvoda sa baste / događaji u basti

Studijska posjeta: MInhen, Njemacka

Broj posjećenih lokacija:

4

Vrste urbane poljoprivrede :

(neformalni) podjeljeni vrt (1) i zajednicki vrt (3)

Ciljna grupa:

- (Mladi (16-21 godina) izbjeglice bez pratnje
- Civilno društvo
- Stanovnici multikulturalnog i multietničkog susjedstva

Glavne dobre naučene lekcije :

stabilno finansiranje / iskusni lideri i edukatori / prostor za obrazovanje i učenje / eksperimentisanje / upotreba recikliranih materijala / mogućnost proširivanja / otvoren za sve / javna podrška / obližnje stambeno područje

Studijska posjeta: Prag, Ceska

Broj posjećenih lokacija:

2

Vrste urbane poljoprivrede :

zajednicki vrt, događaj na otvorenom

Ciljna grupa:

- osnovne škole
- majke sa malom decom
- stariji

Glavne dobre naučene lekcije :

pješачka udaljenost od vrtića / snabdevanje na gradilištu (npr. sliv) / radionice / ekološka bašta / igralište

Studijska posjeta: Blagoevgrad,

Broj posjećenih lokacija:	4
Vrste urbane poljoprivrede :	Socijalni vrt, terapijski vrt
Ciljna grupa:	<ul style="list-style-type: none"> • Djeca sa posebnim potrebama • Starije osobe • Romi • Dugo nezaposlene osobe
Glavne dobre naučene lekcije :	opštinsko socijalno preduzeće kao poslodavac ugroženih ljudi / ekonomska i socijalna inkluzija / estetska poboljšanja javnih parkova / javna vidljivost / rodna ravnoteža / upotrebljiva tokom cele godine (zimski vrt) / terapijski aspekt / garantovano finansiranje / dovoljno mali da se upravlja / personalizovanje drveća

Osvrnuvši se na iskustva iz studije i posebno na svoju pilot aktivnost, teritorijalni partneri su mogli da razmisle o koracima koje su preduzeli. Za uspešnu implementaciju participativne urbane poljoprivrede preporučuje se da obratite pažnju na sledeće stvari:

Ciljna grupa

- Važno je obratiti pažnju na uzrast ciljne grupe. Učenje njihovih potreba i sposobnosti je korisno da bi se upoznao kako se uspešno obratiti grupi. Najvažnije je da stupite u kontakt sa grupom i održavate direktne, lične kontakte sa ljudima koji su uključeni.
- Fokusiranje na najaktivnije ucesnike pomaze u mobilizaciji onih koji su manje voljni
- Napravite zajednicki radni prostor za više ljudi
- Vizualizacija je efikasno sredstvo komunikacije sa svim starosnim grupama
- Radionice treba da budu interaktivne i da ne dominiraju predavanjima..

Odrzivost

- Zaposliti mentora za koordinaciju aktivnosti uprkos dobrovoljnom angažovanju uključenih ljudi
- Uspostaviti veze sa gradskim vijećnicima i relevantnim organizacijama i sarađivati s njima.
- Obezbedite rezultate sto prije kako biste potkopali skepticizam. Nepovjerenje i nesporazumi mogu se riješiti zajednickim radom, jer isti povećava povjerenje onih koji sumnjaju u uspjeh.
  - Osigurati podršku lokalnih kompanija kako bi se osigurala održivost projekta i dali im zasluge.(npr. Predstaviti pristalice na tabli na mjestu projekta)

- Uzmite u obzir različite rutine učesnika prilikom postavljanja radnih sati ili dana.
- Potrebno je jasno objasniti sve korake i mogućnosti kako bi se spriječili sukobi i razočarenja.
- Razmislite o vremenskim uvjetima prilikom postavljanja vrta (npr. Vrtne kreveti moraju biti u stanju da drže mokro tlo itd.).
- Stvoriti događaje za očuvanje interesa za projekat od strane učesnika, drugih zainteresovanih strana i šire javnosti.

Prigradski vrt u Blagoevgradu

METODOLOGIJA PARTICIPATIVNE URBANE POLJOPRIVREDE

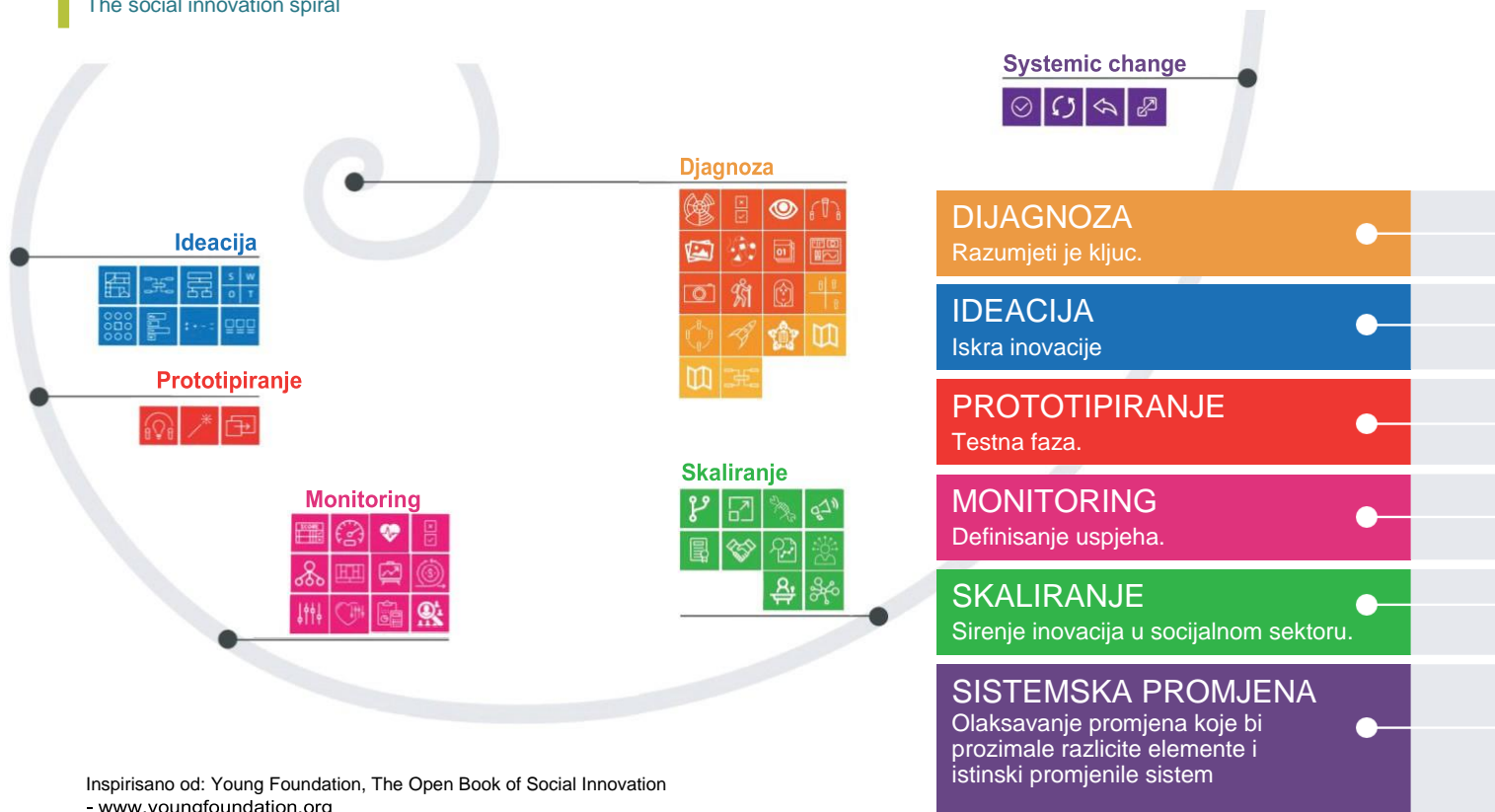
Smjernice za akciono planiranje

Kaja Cunk

Kada se razmišlja o pristupu urbanoj poljoprivredi kao procesu društvene inovacije, kako bi integrisali participativne mehanizme u procese donošenja odluka, povećali društvenu uključenost ugroženih segmenata društva i stimulisali živost gradova, raste i potreba za pristup akcionom planiranju.

Došlo je do značajnog razdvajanja između onih koji upravljaju i organizuju urbanu poljoprivredu i onih koji je regulišu i upravljaju.

The social innovation spiral

Inspirisano od: Young Foundation, The Open Book of Social Innovation
- www.youngfoundation.org

Bez ikakve formalne podrške, urbana poljoprivreda je uglavnom bila proces odozdo prema gore, obično iniciran od strane pojedinaca ili nevladinih organizacija, a ne od vlada i urbanista. Pružajući smjernice za razvoj i sprovođenje aktivnosti, moguće je poboljšati kapacitete javnih administratora da uključe relevantne zainteresovane strane i civilno društvo u upravljanje i učešće javnosti kroz sredstva urbane poljoprivrede

Uspješna participativna urbana poljoprivreda je društvena inovacija. Da bi ga dizajnirali kao takvu, trebalo bi slijediti šest koraka društvene inovacije od dobro dijagnostifikovane situacije, kroz kreativni proces ideacije i iterativnog prototipiranja do kontinuiranog praćenja. Jednom uspješna, participativna urbana poljoprivreda mogla bi se prilagoditi novim lokacijama i ciljati na viši nivo; smanjenje sistema.

DIJAGNOZA

Dijagnoza je osnova za sve daljnje faze, jer je razumevanje ključ. Postoji mnoštvo pristupa analizi i njihovo istraživanje je neophodno jer je svaki slučaj jedinstven i potreban je određeni skup dijagnostičkih tehnika.

U slučaju participativne urbane poljoprivrede, predložene su tri oblasti dijagnoze:

- Društvene okolnosti ciljnih grupa;

Socijalna analiza može biti opšta (statistička analiza, anketa) ili detaljna

(posmatranje učesnika, intervjui). Tehnike za razumevanje društvenih okolnosti uključuju izlučivanje fotografija, protok resursa, foto safari, vođene ture i druge. • Odnosi između zainteresovanih strana u njihovom

susedstva i zajednice;

Svaki projekat je dio veće mreže aktivnosti i usluga koje vode različiti akteri. One stvaraju institucionalno okruženje u kojem akteri moraju da sarađuju i podržavaju jedni druge, kako bi osigurali uspjeh naše akcije.

- Prostorne dimenzije područja koje će se koristiti za urbanu poljoprivredu.

Prostor je sastavni dio svake aktivnosti i treba ga istražiti i analizirati na nivou grada i susjedstva.

PROTOTIPIRANJE

Nijedan plan nije savršen od početka. Umesto planiranja konačnog formata urbanog vrta, trebalo bi razmotriti nekoliko manjih i postepenih koraka. Prototipiranje omogućava prikupljanje povratnih informacija od korisnika dok je još u planiranju i projektovanju urbane participativne poljoprivrede. Prototipovi treba da:

- uštedite vreme, energiju i ulaganja u resurse;
- pružiti priliku za nešto

u većim razmerama;

- ukazati na elemente koji bi inače bili

biti propušteni;

- rezultiraju većim zadovoljstvom korisnika.

Izrada prototipa treba da bude adekvatno dokumentovana i moderirana, sa napomenama zašto i kako je nešto učinjeno drugačije i definisanjem nekoliko koraka ka zaključku.

IDEACIJA

Ideacija zahteva iterativni proces revidiranja i usavršavanja koncepta. To je most između problema i rješenja, zasnovan na analizi i rezultatima faze dijagnoze, i vodi ka izradi prototipa.

Kada se kreiraju ideje, potrebno je pogledati sljedeće aspekte predloženih ideja: • Emocionalno;

- Organizacioni;
- Ekperience;
- Ekonomski;
- Socijalni;
- Kulturni;
- Prostorni.

Raznovrsnost ideja i opcija je favorizovana jer svako otkriva neočekivane oblasti inovacija i otvara nove perspektive. Važno je podijeliti te ideje, znanja i

očekivanja, tako da se odluke mogu donositi iz različitih opcija.

Proces ideacije uključuje analizu onoga što se može postići u skladu sa navedenim ograničenjima, kao i pokušaj pronalaženja optimalnih rješenja za takva ograničenja.

MONITORING

Monitoring osigurava efikasnu implementaciju i postizanje konačnih ciljeva participativne urbane poljoprivrede. Tokom monitoringa prikupljamo i analiziramo podatke o tekućim aktivnostima kako bismo dobili detaljne informacije o obavljenom poslu.

Iako se monitoring obično vrši nakon ili tokom projektnih aktivnosti, ključni korak se dešava na samom početku, definišući ključne pokazatelje učinka (KPI). Najvažnije od njih su:

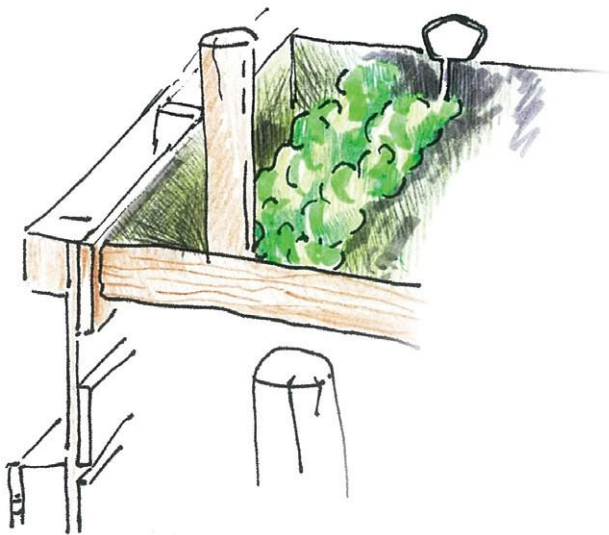
- inputi (potrebni resursi);
- aktivnosti (stvarni rad, koji se mora obaviti);
- outputi (direktni i mjerljivi rezultati);
- ishodi (promene koje vode do konačni ciljevi);
- uticaj (konačni ciljevi, efekat aktivnosti).

SKALIRANJE

Nakon početne procjene mogućnosti i definicije inovacije, treba odrediti efikasan način širenja inovacija u socijalnom sektoru kako bi se postigao veći učinak.

Postoji nekoliko načina za skaliranje participativnih urbanih poljoprivrednih aktivnosti:

- Uticaj (pružanje informacija i podizanje svijest o društvenim pitanjima i potencijalima pristupa);
  - Direktno pristup replikacije (ulaganje u organizacione sposobnosti, uključivanje novih korisnika, razvoj novih lokacija);
  - Diseminacija (podrška i pružanje informacije, konsalting i obuka, licenciranje pristupa)
- Kroz dijeljenje, lobiranje i grananje, sve aktivnosti skaliranja doprinose poboljšanju društvenih okolnosti definiranih ciljnih grupa.

SISTEMSKA PROMJENA

- Uvođenjem nove vrste socijalnih usluga, redefinisanjem vlasništva, razvojem novih modela finansiranja ili olakšavanjem kružne ekonomije, urbana participativna poljoprivreda ne bi trebala završavati urbanim vrtovima, već promjenom položaja korisnika u društvenom sistemu.
- Pored rasta povrća i učešća, participativna urbana poljoprivreda se odnosi na uspostavljanje struktura koje osiguravaju i jačaju širinu i trajanje integracije marginaliziranih društvenih grupa u urbano društvo. To može dovesti do stvaranja novog oblika participativnog i inkluzivnijeg pružanja socijalnih usluga. Ili će možda završiti sa uvođenjem novih koncepata. To bi čak moglo olakšati razvoj kružne ekonomije u kojoj ranije marginalizovane grupe postaju središte ekonomskih procesa; ili može eksperimentirati sa različitim shvatanjima koristi za dugoročno nezaposlene.
- Participativna urbana poljoprivreda je proces, a ne projekat. Ne bi trebalo da se završava stvaranjem vrta, već treba da se kontinuirano razvija prema potrebama, dok se njegov efekat i uticaj prate. Ako je uspešna, postoji mogućnost da se uveća i poveća broj korisnika na koje ona ima uticaj. Tako se može pojaviti vizija sistemske promjene: dugoročna vizija koja prevazilazi uzgoj povrća.

Koraci sistemske promene su sledeći:

- Usvojiti
- Inovativnost je uvedena od strane spoljnih igrača i vlasništvo nad njim postepeno se institucionalizuje ili usvaja od strane relevantnih igrača u sistemu.
- Prilagoditi
- Promene ponašanja relevantnih igrača su održive, a različite promene su inkorporirane u standardne operacije.
- Odgovoriti
- Druge prateće funkcije i pravila počinju da se menjaju kao odgovor na inovaciju.
- Proširiti
- Granice se guraju. Sjeme promjene raste i širi se u nove pravce.

Publikacija: Pristupiti urbanoj poljoprivredi kao socijalnoj inovaciji

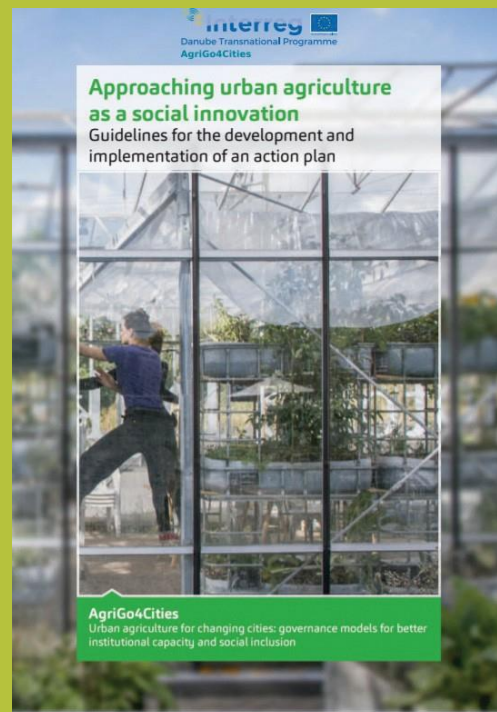
Agrigo4Cities je pripremio publikaciju pod nazivom „Pristup urbanoj poljoprivredi kao društvenoj inovaciji: Smjernice za razvoj i implementaciju akcionog plana“. Publikacija uvodi različite tipove sistemskih alata za planiranje koji su dostupni za integraciju planera, praktičara i civilnog društva u procesu zajedničkog učenja koje može efikasno voditi razvoj urbane poljoprivrede. Poglavlja knjige uključuju razloge za urbanu poljoprivredu, uključivanje marginaliziranih društvenih grupa, participativno planiranje i definiranje uloge društvenih inovacija. U narednim poglavljima predstavljena je svaka faza akcionog planiranja, zajedno sa konkretnim alatima za planiranje i primjerom dobre prakse.

Publikacija uključuje kratke priloge iz svih poglavlja i tipove urbanih vrtova za dalje razumevanje. Završni element publikacije predstavlja platno za urbanu poljoprivredu koje je razvijeno kako bi podržalo proces planiranja aktivnosti.

Publikacija je dostupna online u sekciji Biblioteka veb stranice AgriGo4Cities (<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/agrigo4cities>).

Omot publikacije Pristup urbanoj poljoprivredi kao socijalnoj inovaciji

Primjer dobre prakse u publikaciji

TABOR PARK
Ljubljana, Slovenia
2010 – 2014

Initiator: ProstoRož, Zavod Bunker
In collaboration with: Inštitut za politike prostora (IPOP)
More info: prostoroz.org/portfolio/items/park-tabor/

The Tabor Park project was built on the basis of a study prepared by the Bunker Institute, with the help of IPOP, which aimed to determine a strategy to revitalise the then-abandoned Tabor Park. The key problem was that local residents had avoided the degraded park. Following renewal of basic infrastructure and changes in the traffic regime, the initiators encouraged the local population to use the park and integrate it into their lives. This was done through a series of events that were held regularly between May and September during the project. Today, after the end of the project, the Tabor Park is still a lively public space, where local residents and visitors meet for self-organised events.

Lessons learned

The research identified key problems in the neighbourhood and the park, and also provided insight into the wishes and needs of local inhabitants and institutions. Renovation of the basic infrastructure and interventions in the traffic regime enabled the initiators to organise a variety of events that attracted the local population, encouraging them to participate and use the park. As a result of the conclusions of the research, regular events were organised for each week between May and September throughout the duration of the project. Thus, over four years, with the cooperation of one hundred and fifty organisations and individuals, 950 events took place. Among them were regular fairs, marketplaces, garage sales, seed exchanges and an outdoor cinema. Work campaigns were organised to clean the park and so encourage residents to take care of the area and continue their activities after the formal close of the project. The project served as a positive example of how to integrate local initiatives and develop them into sustainable strategies, and is still an inspiration and model for other similar initiatives in Slovenia.

Prikaz urbane poljoprivrede

Ključni resursi	Ključne aktivnosti	Vrsta urbanog vrta	Socijalni problemi	Vrijednosni predlozi
<p>Koji ključni resursi su potrebni za vaš vrijednosni predlog?</p>	<p>Koje ključne aktivnosti zahtevaju vaši vrijednosni prijedlozi?</p>	<p>Koji tip urbanog vrta bi odgovarao vašem slučaju (ključni resursi, socijalno pitanje, korisnici)?</p>	<p>Koji je društveni problem koji pokušavate riješiti? Koji su uzroci problema? Ko su ključni akteri (korisnici, treće strane, zajednice) vezani za ovaj društveni problem?</p>	<p>Koju vrednost isporučujete korisnicima? Koji od problema korisnika pomažete da riješite? Koje potrebe korisnika ste zadovoljili?</p>
<p>Ko su ključni partneri? Ko su u vasi ključni snabdjevaci? Koji ključne resurse ste dobili od partnera? Koje ključne aktivnosti obavljaju partneri?</p>		<p>Kojim kanalima vaši korisnici žele da se dostignu? Kako sada dolazite do njih? Koji kanali rade najbolje?</p>	<p>Ko su ključni akteri (korisnici, treće strane, zajednice) vezani za ovaj društveni problem?</p>	
<p>Costs</p>				
<p>Koji su najvažniji troškovi vašeg projekta? Koji su ključni resursi najskuplji? Koje ključne aktivnosti su najskuplje?</p>				

Inspired by: Social Business Model Canvas - www.socialbusinessmodelcanvas.com

Sredstvo obuke za akciono planiranje

Kaja Cunk

U cilju pripreme različitih aktera (donosioci odluka, javni službenici, predstavnici nevladinih organizacija, istraživači) za akciono planiranje, u Minhenu, 21. i 22. novembra 2017. godine, razvijena je i sprovedena dvodnevna transnacionalna obuka.

Transnacional training session programme

AgriGo4Cities TRANSNATIONAL TRAINING SESSION DAY 1 21st November 2017	
09:30-09:40	Welcome speeches
09:40-10:00	Project presentation
10:00-10:20	Training presentation
FOCUS: URBAN AGRICULTURE	
10:30-10:40	Collective brainstorming
10:40-11:20	Good practice presentation: SUSTAINABLE FOR INVOLVING VULNERABLE GROUPS IN THE PARTICIPATORY URBAN AGRICULTURE AND PROMOTES AN ACTIVE AND QUALITATIVE, SAFE AND HEALTHY URBAN FOOD SYSTEM
11:20-11:40	Coffee break
11:40-13:00	Action planning session: INTRODUCTION
13:00-14:20	Lunch
14:20-14:30	Lecture: HOW CAN CITIES PROMOTE AND SUPPORT URBAN GARDENING? (Carola Frantz)
15:00-15:40	Good practice presentation: PROCESSES OF URBAN AGRICULTURE IN MUNICH (Stefan von der Heide)
15:40-17:40	Action planning session: DIAGNOSIS
17:40-18:00	Daily reflection

AgriGo4Cities TRANSNATIONAL TRAINING SESSION DAY 2 22nd November 2017	
09:00-09:20	Training presentation
FOCUS: PARTICIPATORY PLANNING	
09:20-09:40	Collective actions
09:40-10:20	Lecture: FOCUS: PARTICIPATORY PLANNING IN PRACTICE (Julian Grew-Roberts)
10:20-11:00	Lecture: LEARNING TO PARTICIPATE (Jana Cunk)
11:00-11:20	Coffee break
11:20-13:00	Action planning session: IDEAS AND PROPOSALS
13:00-14:20	Lunch
FOCUS: SOCIO-ECONOMIC INCLUSION OF VULNERABLE GROUPS	
14:20-14:40	Visualisation of the cases
14:40-15:20	Good practice presentation: INTEGRATION THROUGH COMMUNITY GARDENS IN A HIGH-RISE NEIGHBOURHOOD (Estelle Benoit)
15:20-16:00	Lecture: RESPONDING TO URBAN GARDENING PROJECTS AS APPROACH IN THE EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT (SUD) FRAMEWORK (Shari Heig, Annette Bucher)
16:00-16:40	Method demonstration: SOFT FACILITATION OF PARTICIPATORY WORK IN COMMUNITY GARDENS: COLLECTIVE MAPPING (Stefan von der Heide)
16:40-18:00	Action planning session: PRACTICE TESTING
18:00-18:30	Daily reflection

AgriGo4Cities ima svoj participativni pristup, a poduzete su sljedeće mjere, kako bi se to odrazilo na treningu:

- Svi projektni partneri su pozvani da predlože predavači za obuku;
- Predavači su trebali dati naslov predavanja, njegov kratak opis i njihovu biografiju;
- Razvijena je skala glasanja i partneri morao je da ocenjuje svako predavanje na osnovu potrebe i interes;
- Najviše ocenjivana predavanja su bila uključena u trening.

Nakon odabira predavanja, razvijen je transnacionalni program obuke. Cilj je bio:

- Sticanje razumevanja za participativnu urbanu poljoprivredu;
- Razvijanje vještina za akciono planiranje s više zainteresovanih uključenih u sam proces;
- Korišćenje dobro poznatih participativnih metoda u trening: brainstorming, otvoreni pod, tehnike dizajnerskog razmišljanja, potlacena tehnika.

Medjunarodna grupna trening sesija u Minhenu

Obuka je dobrodošla alatka koja motiviše učesnike da steknu ili usavrše nove veštine, neophodne za njihov budući rad. Štaviše, međunarodno okruženje za obuku omogućava razmenu iskustava između učesnika i rezultira boljim razumevanjem teme obuke i raznolikosti mogućih pristupa.

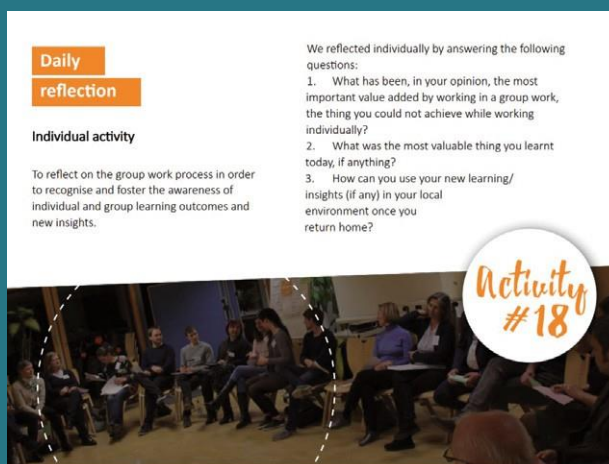
U cilju ne samo razvoja, obuka se može koristiti isključivo u svrhu implementacije projekta AgriGo4Cities; trening je razvijen kao alat za obuku, koji se može koristiti kao takav, ili transformisati i preoblikovati u potrebnu formu.

Svi koraci obuke su prikupljeni u publikaciji 'Priprema za planiranje aktivnosti: prikaz sesije obuke' kojoj možete pristupiti u sekciji Biblioteka na web stranici AgriGo4Cities (<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/agri4cities>). Sve prezentacije predavanja su postavljene online za dalju upotrebu (https://drive.google.com/file/d/1mV0vFoznZDKr9eVVGj_IHFEREE-jN1hR/view).

U publikaciji ćete naći:

- Konačna verzija programa obuke;
- Kratak sažetak svakog predavanja sa dodatna relevantna preporučena lista za čitanje;
- Korak po korak objašnjenja korišćenih vježbi (kao što su kolektivni brainstorming, dnevna refleksija, kolektivna akcija i slično);
- Svi materijali koji su kreirani za trening sesiju (program, okvir akcionog plana, kartice za razmišljanje).

Omot publikacije "Priprema za akciono planiranje: Prikaz treninga"

Program obuke za akciono planiranje

Lucia Vačoková

U cilju pružanja stalne stručne podrške za razvoj i implementaciju akcionih planova u pilot područjima, ENVICORP Slovačka je u saradnji sa strateškim projektnim partnerima razvila program obuke. Program je osigurao redovne i česte konsultacije za teritorijalne partnere u ključnim fazama procesa planiranja aktivnosti. Programom su definisani i mehanizmi i ključno osoblje odgovorno za podučavanje u oblastima:

- urbana poljoprivreda,
- integrisanje participativnog pristupa u odlučivanju,
- društveno-ekonomsko uključivanje ranjivih / marginalizovanih grupa,
- održivi urbani razvoj.

AgriGo4Cities program obuke

Program obuke je jedan od rezultata razvoja zajedničke metodologije i njegov cilj je da sumira smjernice koje pružaju mentori za teritorijalne partnere u procesu razvoja i implementacije akcionog plana.

Svrha razvijenih akcionih planova bila je da se stvori novi model participativnog upravljanja i da se upravlja postojećim ili stvori novi urbani vrt kroz aktivno učešće i saradnju ciljnih grupa. Zajednice u riziku od isključenosti su aktivno učestvovala u procesima donošenja odluka.

Oni su osmislili vlastite modele društvenog i ekonomskog angažmana (npr. Rekreacija i izgradnja zajednice, socijalno preduzeće, regionalna proizvodnja hrane i lanci snabdijevanja za restorane, mjesta učenja, komuniciranja i / ili kritika, alternativno korištenje javnih prostora itd.) sa strateškim orijentacijama grada.

Usluge profesionalnog usmjeravanja su izgrađene na specijalizovanim informacijama dostavljenim tokom Transnacionalne obuke održane u novembru 2017. godine u Minhenu i kasnije sažete u Smjernicama za razvoj i implementaciju akcionog plana. Za vođenje teritorijalnih partnera tokom pilot projekata, strateški partneri su imenovali svoje profesionalce koji su bili odgovorni za određeni korak u izradi i implementaciji akcionog plana. Tokom tutorskog programa izvršene su tri vrste aktivnosti: grupno vođenje, individualne konsultacije i ankete.

Zbirna tabela metoda koje se koriste za razvoj i implementaciju akcionog plana:

	Metode	Tipovi konsultacija
Dijagnoza	Statistička analiza Dan u životu Mapa zainteresovanih strana Mape uma Obeservacija učesnika Participativno mapiranje Analiza upitnika za evaluaciju i upitnika za inventar Sastanci i intervjui Lični razvoj	
Ideacija	Moodboard-ing MoSCoV Mapa uma Problematicno drvo Grupa za planiranje SVOT Upitnici za evaluaciju i upitnik za inventar Sastanci	
Prototipiranje	Dokaz testiranja koncepta Slov prototiping Benchmarking (poređenje sa drugim PA) Istraživanje sa baštovanima Radionice za istraživanje javnog mnjenja	pojedinac: telefon, e-pošta, Skype, lične ili grupne konsultacije
Monitoring	Istraživanje javnog mnjenja i ispitivanje korisnika o aktivnostima Benchmarking Dokaz testiranja koncepta Balansirani rezultati Socijalna revizija	ankete
Skaliranje	Proširenje kapaciteta isporuke same organizacije Širenje znanja Uticaj na svijest javnosti Norme ponašanja Tehnička pomoć Međunarodne konferencije, Širenje na dva grada	
Sistemska promjena	Metode - Usvojiti & Prilagoditi & Proširiti & Odgovoriti	

Implementacija programa obuke

Sušтина akcionih planova bila je razvoj urbanog vrta uz učešće lokalnih partnerstava i ciljnih grupa. Svako pilot područje ima različite specifičnosti i potrebe.

Dakle, iako lokalni akcioni planovi imaju zajedničku strukturu i koriste zajedničke ili slične metode, oni predstavljaju pojedinačne planove.

Dijagnoza predstavlja prvi korak u planiranju aktivnosti. Pošto su opštine već planirale ovaj korak kada su se prijavljivale za projekat, nije im bilo potrebno mnogo konsultacija sa mentorima. ZRC SAZU odgovorni partner za ovaj korak dobio je pitanja o sljedećim pitanjima:

- prikupljanje statističkih informacija o ciljnim grupama,
- uključivanje djece sa posebnim potrebama,
- objašnjavanje ljudima kako da učestvuju u planiranju vrtova, šta znači socijalna inkluzija u praksi, i kako uključiti oba aspekta u urbano vrtlarstvo,
- jačanje saradnje među akterima,
- uvjeriti ljude da će projekt imati plodne rezultate,
- pregovaranje o pogodnom datumu i vremenu za sastanak učesnika,
- organizovanje atraktivnih i lakih radionica.

I Ideacija i Izrada prototipa bili su fokusirani na transnacionalnu obuku u Minhenu tokom koje su strateški partneri predstavili dva koraka teritorijalnim partnerima i pružili konsultacije o njima. Faza ideje se zasniva na analizi i rezultatima faze dijagnoze. Tokom Ideacije, razmatraju se i procenjuju različiti mogući scenariji.

U okviru podučavanja pilot-partneri su anketirani putem upitnika o njihovim idejnim aktivnostima. Na osnovu njihovih iskustava, saradnja i različita gledišta su od suštinskog značaja za postizanje najboljih rezultata. Tehničari, lokalno stanovništvo, radnici, biznismeni i javni zvaničnici trebaju biti uključeni kako bi podijelili ideje i razgovarali o opcijama i pristupima. Generalno, u ovoj fazi je dobar pristup posmatranju lokalnih, kao i nacionalnih i međunarodnih prethodnih projekata participativnog planiranja, koji se sprovode u sličnim kontekstima.

Prototipiranje je simulirano sa svim teritorijalnim partnerima u Minhenu kroz metode okruglog stola, gdje su strateški partneri bili mentori. Teritorijalni partneri su koristili nekoliko metoda za izradu prototipa (izrada modela vrtnog ili malog vrtnog modela uz upotrebu prirodnih i umjetnih komponenti).

Organizovane su i prezentacije rezultata sa mogućnošću izmjene informacija.

U drugoj fazi implementacije tutorskog programa partnerstvo se fokusiralo na grupne diskusije i radionice za razmjenu ideja i iskustava. Na petom sastanku projekta u Blagoevgradu organizovana je grupna diskusija koja je direktno usmjerila posljednja tri koraka (monitoring, skaliranje, sistemske promjene).

Na radionici je korišćen metod svjetskog kafea, tokom kojeg je za svaki korak korišćen jedan sto. Na svakom stolu odgovorni nastavnici vodili su diskusiju o određenom koraku. Teritorijalni partneri su imali priliku da podijele izazove s kojima su se susreli tokom pilot-projekta, da razmisle jedni o drugima i zatraže smjernice od strateških partnera. Primanje savjeta od drugih partnera bilo je korisno za teritorijalne partnere prije ulaska u posljednje faze pilot-projekta. Pored toga, radionica je takođe pružila pregled strateških partnera o tekućim aktivnostima.

Rezultati implementacije programa obuke

U okviru programa podučavanja strateški partneri su saradivali sa ENVICORP Slovakia na razvoju „Često postavljanih pitanja“ (FAK) koji je jedan od glavnih rezultata implementacije Tutoring programa. U nastavku možete naći zbirku najvažnijih pitanja koja su se pojavila tokom implementacije programa:

DIJAGNOZA:

Kako povećati nivo saradnje medju akterima?

Surađujte sa poznatim organizacijama i pojedincima iz ove oblasti i pozovite ih kada pozivaju nove aktere u proces. Takođe je mudro angazovati udruženje iz iste oblasti da organizuje radionice kako bi kanalisali svoju mrežu u projekat

IDEACIJA:

Kako dobiti pogodno zemljište za vrt?

Ne kontaktirajte direktno opštinu već kontaktirajte i surađujte sa gradskim vijećnicima i relevantnim organizacijama na terenu. Započnite planiranje i saradnju što je prije moguće.

PROTOTIPIRANJE:

Zasto preferiram izradu prototipa nad planom dizajna?

Prototipiranje je jednostavan način za vizualizaciju vrta i pravljenje neophodnih promjena je jednostavan proces. Osnovna prednost prototipova umesto dizajna je niža cena, jer nema potrebe za sertifikovanim arhitektom ili posebnim programom za projektovanje. Nasuprot tome, završetak plana projekta zahteva od projektanta / arhitekta i povezane troškove i promene u planu dizajna, povećavajući troškove u skladu sa teškoćama ili složnošću promena koje treba izvršiti u planu.

MONITORING:

Koje metoda treba da koristimo?

Metode uvek moraju biti zasnovane na tipovima indikatora i ciljnim grupama. Postoji nekoliko matematičkih metoda koje možete koristiti kada radite sa podacima i brojevima, ali ako napravite intervju ili upitnike sa članovima ciljnih grupa morate odabrati metodologiju koja odgovara njihovim potrebama. Na primer, dok radite sa ranjivim ljudima treba da izaberete zanimljivu i jednostavnu metodologiju, a ne da merite njihovo mišljenje sa dugim upitnikom sa komplikovanim jezikom

SKALIRANJE:

Koji preduslovi su potrebni za skaliranje ?

Ne bi trebalo da se svaka aktivnost proširi. Preduslovi moraju biti pažljivo procijenjeni pri planiranju povećanja. Morate procijeniti skalabilnost ideje ili projekta, ili, da li imate nešto vrijedno za skaliranje. Prvo, definišite šta čini vašu aktivnost inovativnom, što je čini uspješnom i zašto. Drugo, procijenite potrebe ili da li postoji značajna neispunjena ili slabo zadovoljena potreba drugdje. Treće, procijenite da li imate dovoljno organizacijske podrške i stabilnosti. Prema vašoj viziji i ciljevima izgradite bazu „sljedbenika“ i saveza i uskladite ili mobilizirajte resurse. Četvrto, procenite da li je ovo pravi trenutak za skaliranje.

SISTEMSKA PROMJENA:

Koje aspekte treba uzeti u obzir tokom prilikom pokusaja postizanja systemske promjene?

- Staza (sistemi napreduju zbog zastoja)
- Snaga (tokom procesa donošenja odluka se vrši i poseduje moć i zato ona podrazumeva odgovornost)
- Mreže (mreže imaju veći potencijal za promjenu)
- Isporuka (da bi bila efikasna uvođenje mora biti prilagođena osobama na koje se to odnosi)

SPROVOĐENJE PARTICIPATIVNE URBANE POLJOPRIVREDE U PILOT PODRUČJIMA

Pregled pilot područja Jernej Tiran i Drago Kladnik

Uprkos svim pilot područjima pripadaju Dunavskom regionu, razlikuju se po mnogim karakteristikama kao što su površina i prirodni uslovi. Većina ih se nalazi u planinskim područjima u dolinama i bazenima, osim Szekesfehervara čija je površina prilično ravna, a nalazi se na močvarnoj ravnici. Klimatski uslovi se takođe značajno razlikuju. Većina pilot područja ima umjereno kontinentalnu klimu osim Blagoevgrada gdje postoji snažan mediteranski utjecaj na klimu.

Razlike u gustini naseljenosti su znatno izraženije nego u prirodnim uslovima.

Opšte karakteristike pilot područja

Pilot područje	Površina (km ²)	Stanovnici	Gustina naseljenosti (ljudi/km ²)
Prague 9	13,3	57,000	4286
Blagoevgrad	621	77,000	125
Székesfehérvár	171	98,000	571
Vaslui	48	70,000	1460
Velenje	83,5	33,000	392

Rast stanovništva pokazuje dva modela razvoja populacije. Češka prestonica Prag ima stalan ali spor rast populacije u skoro čitavom periodu nakon 1960. godine. U drugim opštinama stanovništvo je raslo do 1990. ili 2000. godine. Od tada, stanovništvo je ostalo isto ili je palo na 8 %.

Tri zajednička demografska trenda mogu se identifikovati u pilot područjima i ona odgovaraju ostatku Evropske unije: opadanje ukupne stope nataliteta, starenje stanovništva i negativna ili pad prirodne reprodukcije stanovništva.

Sa 41,6%, Opštinski okrug Prag 9 ima najveći procenat diskontinuiranih urbanih tkanina. Najmanji procenat je u opštini Blagoevgrad (2,6% i 1,8%). Industrijske, komercijalne i transportne oblasti i urbane zelene površine takođe imaju najveći procenat u Pragu 9.

S druge strane, udio poljoprivrednih površina je daleko najveći u Vaslui i Szekesfehervar (71,3% i 63,5%), kao i udio šuma i močvara u Blagoevgradu i Velenju (65,8% i 53,3%).

Najkarakterističnije posebnosti svih pilot područja su:

- Savremene zgrade velikih stambenih naselja i izumrle industrije u opštinskom okrugu Prag 9,
- Još uvijek značajna uloga poljoprivrede i šumarstva u Blagoevgradu,
- Istorijska uloga Szekesfehervara kao srednjovekovne prestonice Mađarske i krunisanja i pokopavanja mađarskih kraljeva,
- Šumski stepski tip i flore i faune, i istaknuti parkovi u Vaslui,
- Intenzivna eksploatacija lignita u mladom gradu Velenju, važnom industrijskom centru osmišljenom kao vrtni grad,

Karakteristike urbanih i perifernih poljoprivreda u pilot područjima

Uloga urbane poljoprivrede u pilot područjima može se prvo uočiti ispitivanjem lokalnog strateškog i zakonodavnog okvira. Iz ove perspektive, svi partneri se mogu osloniti na barem jedan lokalni dokument, koji se odnosi na urbanu poljoprivredu. Međutim, većina dokumenata se ne bavi direktno gradskom poljoprivredom. Oni (npr. Prostorni planovi i razvojne strategije) obično dodiruju predmet indirektno naglašavajući opća područja, kao što su poljoprivredno zemljište ili zelene površine u okviru korištenja zemljišta, proizvodnje hrane i samodovoljnosti. Razlika između urbane i ruralne poljoprivrede nije jasno naznačena. Rijetki slučajevi sa konkretnom referencom na urbanu poljoprivredu mogu se naći u Velenju, Blagoevgradu i Szekesfehervaru.

Sve u svemu, trenutno postoje 32 urbana poljoprivredna područja u pilot područjima. Oko dvije trećine okupilo se u okviru šire kategorije „gradske prehrambene baštine“, dok druga trećina pripada „urbanoj poljoprivredi“. U većini pilot područja postoji više primjera urbane poljoprivrede, dok je većina identificiranih tipova urbane poljoprivrede zastupljena, s izuzetkom više nekonvencionalnih tipova, kao što su terapijske i eksperimentalne farme. Najčešći tipovi urbane poljoprivrede su identifikovani kao vrtovi allotmenta, vrtovi za obrazovanje, farme za slobodno vreme i lokalne farme hrane + farme.

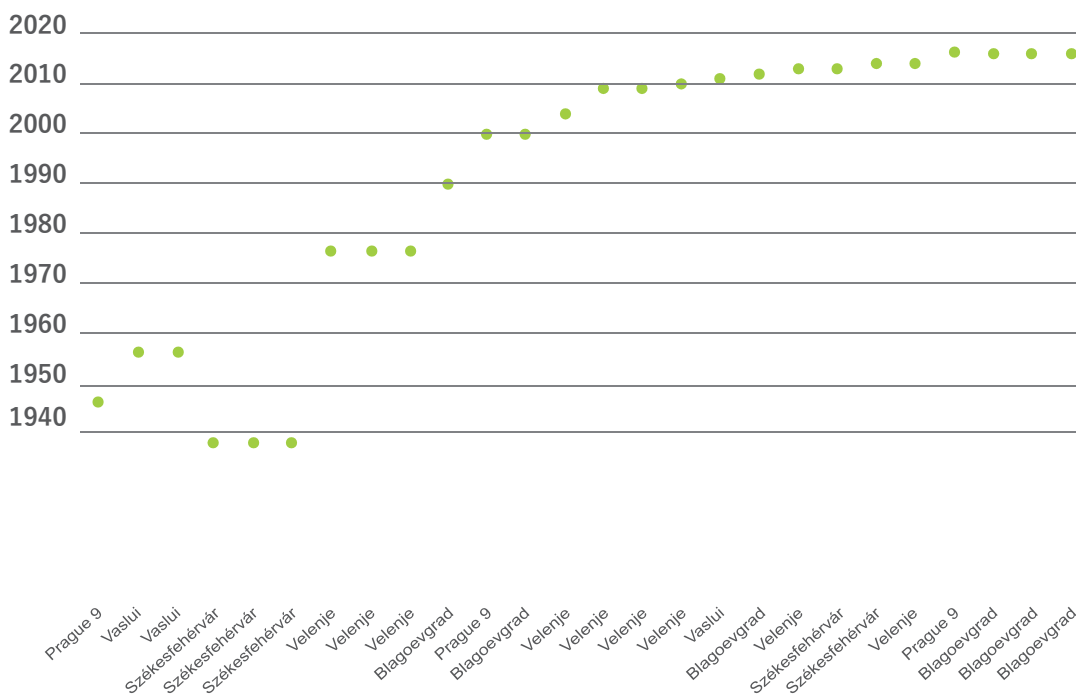
Urbana poljoprivreda nije novija pojava u dunavskom regionu, iako je novi impuls prepoznatljiv u posljednjoj deceniji. Istorijski, prva urbana poljoprivredna lokacija u odabranim pilot područjima je Zahradkarska kolonije u Opštinskom okrugu Prag 9 (1945). Od tada možemo razlikovati dva perioda u evoluciji urbane poljoprivrede.

Stariji urbani poljoprivredni lokaliteti postavljeni su u Vasluju nakon Drugog svjetskog rata, u Szekesfehervaru krajem šezdesetih i u Velenju tokom 1970-ih.

U sva tri grada osnivanje se može povezati sa socijalističkim kontekstom. Posle socijalizma primećuje se stagnacija u urbanoj poljoprivredi koja je trajala do novog milenijuma. Od 2000. godine, svježi i snažniji val novih urbanih poljoprivrednih projekata može se otkriti u većini pilot područja, a trend je još uvijek u toku.

Za nove urbane poljoprivredne projekte, saradnja više aktera je češća nego kod starijih. Vlasnička struktura je više u korist opština. To su zemlje u tranziciji i grinfield područja koja se uglavnom obrađuju u obliku urbane poljoprivrede. Do ovih lokacija može se doći biciklom i osobnim automobilom, a manje javnim prijevozom ili pješice. Više od polovine urbanih poljoprivrednih lokacija je otvoreno dostupno, dok je većina urbanih poljoprivrednih lokacija opremljena većim ili manjim objektima na samom zemljištu.

Pojava urbanih vrtova u pilot područjima

Participativno planiranje u pilot područjima

Uspješna implementacija participativnog pristupa nije lak zadatak. Obično je potrebno mnogo vremena i truda da se osigura da učesnici postane sastavni dio svakog procesa planiranja. Četiri opštine (osim Szekesfehervar) već su sprovele proces participativnog planiranja, a u dva slučaja se pokazalo da je to pozitivno iskustvo.

Grupni rad na transnacionalnoj obuci u Minhenu

U svih pet pilot područja osim Praga 9, koji ima samo jurisdikciju nad planiranjem susjedstva (glavni grad Prag je zadužen za strateška pitanja), lokalne zajednice su u mogućnosti da učestvuju, i uključene su u planiranje opštinskih strateških dokumenata i izgleda da među tim opštinama nema velikih razlika u tom pogledu. Opštine se više razlikuju u upotrebi alata za angažovanje zajednice. Radionice, sastanci licem u lice i veb platforme su najčešći alati (koji se koriste u 4 opštine); praćeni su društvenim medijima i konsultativnim anketama (koje se koriste u 3 opštine). Generalno, ugrožene grupe su uključene u planiranje u manjoj mjeri - njihovo uključivanje je zabeleženo u Blagoevgradu, Velenju i Vasluiju. Međutim, samo je Blagoevgrad, gdje su ugrožene grupe usmjerene (i definisane) konkretnije - za svaku grupu organizirana posebna radionica ili živa laboratorija. U pilot oblastima uključivanje zajednice u planiranje susjedstva je slično onom na opštinskom strateškom nivou.

Proces donošenja odluka je pretežno „odozgo“ u svim opštinama, što znači da opština pokreće akciju u cilju direktnog uključivanja lokalnih zajednica u njenu implementaciju.

Iako inicijative na lokalnom nivou u nekim slučajevima promovišu i podstiču promene koje odobrava opština, nijedna od opština ne administrira u upravu, u kojoj bi lokalne zajednice i opština bili ravnopravni partneri. Zajednica nigdje nije konkretno uključena u upravljanje gradskim poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu opštine.

Socijalna inkluzija u pilot područjima

Urbana poljoprivreda može adresirati nekoliko dimenzija socijalne isključenosti - tj. Od proizvodnje, potrošnje, socijalne interakcije i političkog angažmana. Aktivnosti takođe pružaju mogućnosti za mnoge oblike socijalne interakcije

Urbano vrtlarstvo u Blagoevgradu

Ranjive grupe, koje su definisane kao najrelevantnije u oblastima iz kojih dolaze projektni partneri, su u najvećoj mjeri praćene nezaposlenima i osobama sa niskim primanjima. Neke ranjive grupe već se bave baštom, ali pretežno u porodičnim baštama. Pored toga, u Dunavskom regionu postoji nekoliko oblika poslovanja i mehanizama koji zapošljavaju ili podstiču zapošljavanje ugroženih grupa. Ranjive grupe su takođe uključene u obrazovanje u specijalizovanim ili redovnim formama. Mogu da pohađaju i druge obrazovne programe van formalnog obrazovanja. Određene ugrožene grupe su prihvatljive za primanje socijalnih transfera i dodatnu pomoć u vanrednim situacijama.

Pored opština, sa njima radi i nekoliko lokalnih, nacionalnih ili transnacionalnih NVO ili udruženja. Socijalna uključenost je takođe podržana zakonodavstvom i lokalnim strategijama

Nadalje, opštine obezbjeđuju osnovna sredstva za fizičku adaptaciju osoba sa fizičkim oštećenjima, skloništa, sigurne kuće, profesionalnu pomoć i nastojanje da komuniciraju sa slepim (putem prilagođenih veb stranica), gluhim (na znakovnom jeziku) i Romima (u lokalnim Romima). dijalekt). Oni uglavnom imaju pozitivno iskustvo sa socijalnim uključivanjem.

Održivi urbani razvoj

Urbana poljoprivreda značajno promovira održivi urbani razvoj. Svi partneri imaju barem jedan lokalni dokument koji promovira održivost, međutim, paradigma održivog razvoja je u potpunosti usvojena samo u Velenju i Szekesfehervar-u, ali urbana poljoprivreda kao jedan od alata za postizanje veće održivosti samo u drugom gradu.

Iz ekonomske perspektive, razvoj urbanog vrta je manje-više u početnoj fazi.

Unutrašnji vrt u dnevnom centru u Blagoevgradu

Procijenjeni broj stanovnika koji su uključeni u urbano vrtlarstvo je u većini slučajeva manje od 1% ukupne populacije. Možemo pretpostaviti da je stvarni broj ljudi koji se bave urbanim vrtlarstvom mnogo veći, posebno kada se uzmu u obzir porodične bašte. U Blagoevgradu, Velenju, Vasluiju i Pragu 9, integracija u lokalnu ekonomiju postiže se kroz lokalna otvorena tržišta, koja obično rade jednom tjedno.

Urbano vrtlarstvo u pilot područjima je razvijenije iz socijalnog aspekta. U pilot područjima izdvajaju se dva primjera korištenja urbanog vrtlarstva kao nastavne metode: Dnevni centar za djecu s invaliditetom „Zornitsa“ i Prirodna škola Tvorilci za svu djecu, kako u općini Blagoevgrad. Sličan primjer može se naći u Velenju gdje je u osnovnim školama uspostavljeno sedam obrazovnih parkova s visokim gredama.

Bilo je vrlo malo poljoprivrednih aktivnosti koje bi se bavile ekološkim aspektom održivosti, uprkos općoj svijesti projektnih partnera o ekološkom potencijalu urbanog vrtlarstva. U praksi, promocija principa eko-vrtlarstva je prijavljena samo u Velenju i Szekesfehervar-u. Jedina dobra praksa iz aspekta upravljanja otpadom zabilježena je u Velenju, gdje je lokalna zajednica organizirala recikliranje otpada u vrtovima i koristi ga kao mogućnost postavljanja kompostera.

Oglasna tabla u vrtu Kunta Kinte u Velenju

Testiranje zajedničke metodologije participativne urbane poljoprivrede

Nela Halilović

Cilj pilota bio je da se ispita zajednička metodologija participativne urbane poljoprivrede koju je ranije uspostavilo partnerstvo u projektu. Teritorijalni partneri su uspostavili lokalna partnerstva čiji je glavni zadatak bio razvoj i implementacija Akcionih planova. U pet pilot područja, Blagoevgrad (Bugarska), Prag (Češka), Szekesfehervar (Mađarska), Vaslui (Rumunija) i Velenje (Slovenija), partneri su pripremili svoje akcione planove kroz participativni i inkluzivni pristup. Potonji su okupili javne administratore i one koji žive u riziku od isključivanja i na taj način su se susreli pristupi odozgo prema dole i odozdo prema gore.

Svrha razvijenih akcionih planova bila je da se stvori novi model participativnog upravljanja i da se stvori novi urbani / prigradski vrt ili da se upravlja postojećim kroz aktivno učešće i saradnju ciljnih grupa.

Zajednice u riziku od isključenosti su aktivno uključene u proces planiranja aktivnosti. Oni su osmislili vlastite modele društvenog i ekonomskog angažmana (npr. Rekreacija i izgradnja zajednice, socijalno preduzeće, regionalna proizvodnja hrane i lanci snabdijevanja za restorane, mjesta učenja, komuniciranja i / ili kritika, alternativno korištenje javnih prostora itd.) sa strateškim orijentacijama njihovog grada.

Vođa aktivnosti, Opština Velenje, pripremila je obrazac akcionih planova u odnosu na Smjernice za razvoj i implementaciju akcionog plana, koji je bio osnova za pripremu akcionih planova do kraja. Svaki partner je održao najmanje tri radionice. Strateški partneri su stalno podržavali akciono planiranje kroz inovativni programpodučavanja. Svaki akcioni plan je morao da sadrži sledeće korake:

NULTA FAZA:

Priprema prvog nacrtu akcionog plana

Priprema prvog nacrtu akcionog plana Svaki partner je morao organizirati svoj prvi interni sastanak sa predstavnicima lokalnog partnerstva sa ciljem prvi nacrt akcionog plana. Na sastanku, razgovarali su o budućim koracima implementacije svake faze u skladu sa svojim karakteristikama. Razgovarali su o odgovornostima, metodama i vremenskom rasporedu sa vremenskim ograničenjima za svaku fazu.

PRVA FAZA:

Analiza

Svaki teritorijalni partner prikupio je sve informacije o trenutnoj situaciji u vezi sa sprovođenjem pilot aktivnosti u njihovoj oblasti. Pored strogo statističkih podataka, oni su uključili i rezultate evaluacionih upitnika. Oni su proverili i procenili okvirne uslove i planirano poboljšanje instrumenata politike (npr. Nova regulativa, ažurirani prostorni plan). Oni su iz preporučenih metoda odabrali smjernice koje su najbolje odgovarale njihovim uslovima za radionice.

DRUGA FAZA:

Ideacija

Ova faza je bila posvećena razmjeni ideja, znanja i očekivanja kako bi učesnici mogli donositi odluke iz različitih opcija. Ideja je privremena faza između problema i rješenja i može se shvatiti kao sveobuhvatna analiza. U okviru partnera za ideje, zajedno sa predstavnicima lokalnih partnerstava, pozvani su i drugi akteri sa lokalnog nivoa koji rade sa ranjivim grupama kako bi razgovarali o pilot projektu. Radionica je imala za cilj da predstavi analizu i podigne svest o problemu, koji bi trebalo rešiti implementacijom pilot akcija.

TREĆA FAZA:

Prototipiranje

Prototipiranje Faza izrade prototipa bila je posvećena prikupljanju povratnih informacija od budućih korisnika, dok su pilot aktivnosti još uvijek u fazi planiranja. To je postignuto sprovođenjem naredne dvije (i sve ostale) radionice, sa ciljnim grupama - budućim korisnicima urbanih vrtova.

Na radionici su učesnici razvili konkretan plan, uključujući mikro lokaciju, dizajn itd. Za radionicu je svaki partner odabrao metod koji najbolje odgovara lokalnim uslovima.

ČETVRTA FAZA:

Monitoring, skaliranje, diseminacija

Cilj četvrte faze bio je planiranje budućnosti pilot aktivnosti. Za održavanje uspešnog sprovođenja Uvođenje pilot aktivnosti u lokalnim oblastima je važno planirati redovne aktivnosti, postaviti odgovorno osoblje i alate za komuniciranje praćenja napretka. Ovo je takođe relevantno za skaliranje. Učesnici su pokušali da predvide uticaj drugih projekata.

PETA FAZA:

Sistemska promjena

Najzad, ipak, sistemska promjena je beskrajna faza u kojoj su Partneri morali razmišljati o naučenim lekcijama i kako mogu da promijene sistem putem znanja stečenog tokom planiranja aktivnosti i implementacije pilot aktivnosti. Urbana poljoprivreda ne bi trebala završavati urbanim vrtovima, već promjenom pozicioniranja korisnika unutar društvenog sistema.

U okviru akcionog planiranja, teritorijalni partneri su završili najmanje tri participativne radionice i na osnovu rezultata ovih radionica izradili su svoj lokalni akcioni plan kao rezultat intenzivne saradnje sa zainteresovanim stranama. Svaki akcioni plan je drugačiji u skladu sa uslovima pilot područja i napisan je na njihovom lokalnom jeziku. Razvoj akcionih planova je suštinsko pitanje pilot aktivnosti, jer su javni administratori bili u stanju da kapitalizuju svoje znanje stečeno u transnacionalnom okruženju za učenje i u isto vreme, zajednice u riziku od isključenosti su bile u stanju da naglase i prate svoj ideje radeći na lokalnim projektima urbane poljoprivrede. Pilot aktivnosti su doprinijele društveno-ekonomskoj integraciji ranjivih i marginalizovanih grupa i boljoj urbanoj sredini, što su specifični ciljevi projekta.

Zajednički vrt u Prag 9, Češka Republika

Barbora Kvačková

Prag 9 se suočio sa jedinstvenom mogućnošću da uspostavi zajednički vrt, gdje je glavni cilj stabilizacija i jačanje položaja ciljane ugrožene grupe: majke sa djecom. Različite faze implementacije Akcionog plana projekta prošle su različito. U ovom slučaju, analize faza, ideje, izrade i praćenja su išle bez ozbiljnih problema, saradnja sa ranjivim grupama i lokalnim partnerstvima je uglavnom bila jednostavna i projektni tim je uspeo da stvori dragocene rezultate. Međutim, faze skaliranja i sistemske promene bile su mnogo teže primeniti. U ovom slučaju, ove faze su bile povezane sa mnogo eksperimenata i nesigurnosti. U ovom trenutku teško je procijeniti rezultate posljednje dvije faze, jer su ishodi više dugoročnog karaktera.

Ciljna grupa, odnosno ranjiva grupa su uglavnom samohrane majke sa djecom. Oni su izabrani zbog značajnog broja članova ove grupe u okrugu Prag 9 u nadi da je zajednička bašta novi način da se ojačaju i ujedine članovi. Zajednica je idealno mjesto za provođenje vremena, eventualno učenje i upoznavanje novih ljudi sa sličnim problemima i potrebama, jer je zeleno i ne-prometno mjesto sigurno za društvene interakcije. Ipak, postoji mogućnost proširenja ciljane grupe i uključivanja starijih osoba iz obližnjeg staračkog doma i djece iz susjednog vrtića kako bi se obezbijedilo obrazovanje o uzgoju hrane.

Na pilot akciju uključeni su različiti akteri koji su svi na neki način angažovani na projektu. Pored gore opisanih ranjivih grupa, tokom projekta su razvijena značajna partnerstva. Na primer, partnerstvo sa NVO Kokoza, novom nevladinom organizacijom koja ima za cilj da stvori mrežu za sve vrtove zajednice u Češkoj Republici, koja je kontaktirana zbog znanja i mogućnosti skaliranja.

Dobra saradnja je razvijena i sa porodijskim centrom Knoflik, koji je već imao veliku mrežu građana Praga 9, posebno majki sa decom, ali nije mogao da pruži priliku da provede neko slobodno vreme napulju, rastući različite biljke. Projektni tim također ima dobre odnose sa vrtićem Pod Krocinkou, koji je pogodno smješten tik do vrtog vrta. Ponuđena je mogućnost da djeca uče izvana o sadnji sjemena, zalijevanju, uzgoju i uzgoju, ciklusu hrane.

Kako bi se podržala izabrana ugrožena grupa, otkriveno je (koristeći preporučene metode) da bi zajednička bašta bila najbolji tip urbanog projekta za poljoprivredu koji bi se implementirao.

Za osnivanje vrta, bilo je potrebno mesto gde bi se ugrožena grupa osećala zadovoljna, bezbedna i mogla bi da provodi vreme sa ljudima istog interesovanja i društvenog položaja / potreba. Takođe, vrt u zajednici treba da služi kao mesto za obrazovanje i proširenje znanja i veština. Štaviše, cilj je bio da vrt bude mjesto gdje bi ranjiva grupa mogla formirati mrežu i prirodno izgraditi zajednicu.

Javna radionica – Moodboard aktivnost (u vrtiću Pod Krocinkou)

Tokom akcionog planiranja, organizovano je nekoliko javnih radionica na kojima je sprovedeno nekoliko aktivnosti koristeći prisustvo predstavnika različitih zainteresovanih strana kako bi bolje razumeli potrebe određene grupe. Najzanimljivije u planiranju bilo je prototipiranje vrta u grupama koristeći sve različite materijale kako bi se vizualizirala očekivanja. Odmah nakon toga grupe su zamijenile i procijenile i procijenile nacрте vrta druge grupe. Otkriveno je da su ideje i potrebe grupa prilično slične.

Jedan od najvećih izazova bio je poboljšanje komunikacije između građana Praga 9 i vlasti opštine. Kao najveće dostignuće smatra se spremnost predstavnika opštine da učestvuju na javnim radionicama i sve veći broj uspješnih javnih sastanaka. Međutim, to ne znači da je Opština iznenada pokrenula sistemsku promenu. Ovo prilagođavanje će doći veoma sporo i takođe će modifikovati administraciju same opštine. Do sada, predstavnici opštine ocenjuju ovu zajednicu kao dobar projekat - koji su spremni da podrže u budućnosti.

Događaj na otvorenom u zajedničkom vrtu u

Funkcionalna i zajednička bašta je uspostavljena. Većina vlasnika garažnih postelja su članovi ranjive grupe. Ali deca iz vrtića su takođe bila uključena i jedan od parcela u bašti pripada domu za stare. Ovo bi trebalo da ojača integraciju starijih u društvo. Osim toga, garaza je uspješno učestvovala na sve-praškom događaju (Zažiti mesto jinak – različito iskustvo grada) kako bi podigla svijest. Planirano je da koordinatori vrta nastave dalje skaliranje i umrežavanje. Jedan od glavnih dostignuća je zadovoljavajuća komunikacija između članova ranjive grupe i predstavnika opštine na nekoliko javnih sastanaka - uspješan put za daljnju komunikaciju je započeo između opštine i članova ugroženih grupa. grupa - ovim međusobnim odnosom izgradili su poverenje i rastuće razumevanje jedni drugih.

U slučaju osnivanja zajednice u vrtu, najvažniji preduslov je podrška na opštinskom nivou. Ova vrsta podrške (prvenstveno zemljište, zakonska podrška) je neophodna osnova za uspostavljanje zajednice. Drugi veoma važan preduslov za efikasan početak je razvoj saradnje između različitih oblasti koje pomažu i podržavaju zajednicu. Veći broj partnera olakšava održavanje i dalji razvoj vrtova zajednice. Kako je otkriveno prilikom uspostavljanja zajednice u vrtu, od vitalnog je značaja pronaći i otkriti članove ugrožene grupe / ciljne grupe koji će preuzeti odgovornost i upravljati zajedničkim vrtom. Važno je da pojedini članovi imaju obavezu da uspešno upravljaju / upravljaju baštom i projektuju se kao vođe grupe.

Osnivanje urbanih vrtova u Velenju, Slovenija

Nela Halilović

Akcionni plan za razvoj urbanih vrtova u općini Velenje razvijen je u kolovozu 2018. godine kao dio dokumenta Urbana poljoprivreda za mijenjanje gradova - Akcionni plan za uspostavljanje vrtova u zajednici. Akcionni plan je pripremljen sa ciljem da se uspostavi zajednička bašta zasnovana na željama budućih korisnika - ugroženih društvenih grupa - kao dio participativnog pristupa. Tokom implementacije usvojene su smjernice za planiranje aktivnosti koje su osmišljene u okviru projekta.

Na samom početku akcionog planiranja, uspostavljeno je lokalno partnerstvo sa dvije lokalne organizacije koje rade sa marginaliziranim grupama u Velenju - Univerzitetu za cjeloživotno učenje i Udruženju prijatelja mladih - zajedno sa vanjskim stručnjacima iz oblasti pejzažne arhitekture. . Pripremljen je vremenski raspored za implementaciju svake faze pri pripremi akcionih planova, sa koracima i odgovornostima svakog partnera. Sve tri organizacije su prikupile neophodne podatke o urbanom vrtu, stanju u socijalnoj oblasti i sadašnjem modelu upravljanja u Velenju za prostorno planiranje. Zajedno je pripremljen kratak opis trenutnog stanja u opštini.

Nakon analize, organizovana je prva radionica sa predstavnicima organizacija koje rade sa ranjivim grupama u Velenju - Udruženju prijatelja mladih, Omladinskim centrom, Univerzitetom za cjeloživotno učenje, vrtićem, Domom za starije osobe, Centrom za Beskućnici, Udruženje za osobe sa poteškoćama u psihičkom razvoju, itd. Prvi teorijski dio imao je za cilj da predstavi rezultate analize o temama projekta - baštovanstvo, održivi razvoj, socijalni uslovi i participativni pristup planiranju . Predstavljene su dobre prakse u vezi sa srodnim temama

Cilj drugog dijela radionice bio je ideja, koja je prijelazna faza između problema i rješenja. Učesnici su odlučili o metodama uključivanja ugroženih grupa u vrtlarstvo. Kroz diskusije projektni tim je dobio uvid u njihovo mišljenje o urbanom vrtlarstvu kao metodi uključivanja socijalno ugroženih u donošenje odluka i prostorno planiranje kako bi se postigao održivi razvoj.

Kreiranje mape uma sa zainteresovanim stranama u vezi razloga za učestvovanje u urbanom vrtlarstvu

konkretnog plana za buduće zajedničke vrtove. Sve radionice su organizovane na neformalan način, bez strogih formalnosti kako bi se učesnici osjećali ugodno i olakšali im angažman. Na prvoj radionici, projektni tim je razgovarao sa imigrantima o njihovoj vrtu iz snova - šta bi zasadili i osim što su shvatili koje su njihove potrebe, naučili su neke nove slovenačke riječi. U drugoj radionici izgrađeni su modeli „vrtova snova“ u međugeneracijskim grupama. U trećoj radionici, vrtovi su izgrađeni vani, kako bi se dobila mikrolokacija u zajedničkom vrtu. Projektni tim je razgovarao sa više od 150 stanovnika, imigranata, djece, mladih, starijih ljudi itd., A to je bio jedan od najvažnijih koraka u procesu razvoja novih urbanih vrtova.

Medjugeneracijsko participativno planiranje vrtova zajednice

Prvi plan o razvoju dviju većih društvenih vrtova prilagođen je potrebama učesnika. Zajednički je odlučeno da će se ispred prostorija jednog od lokalnih partnera, Udruženja prijatelja mladih u Velenju i jedne vrste rasutog vrta s visokim krevetima ispred različitih organizacija, izgraditi jedan veliki javni komunalni vrt. za vlastite potrebe - lokalni vrtić u Velenju, dom za starije osobe i školu za djecu sa posebnim potrebama. Pored toga, opština će pokušati da dobije neke sjemenke, novu opremu, itd. Za organizacije, koje već imaju centar za centre i omladinski centar. Pored radionica, organizovani su i dodatni sastanci sa zainteresovanim stranama, sa ciljem da se dobije dublji uvid u njihov rad. Za svakog će se utvrditi bašta u skladu sa njihovim potrebama, na primjer za neke sa samo biljem, a za druge različite povrće ili cvijeće. Zajedno sa ranjivim grupama i stručnjacima mikro lokacije i dalje administrativne stvari - npr. buduće upravljanje vrtovima i vlasništvo - odlučeno je, tako da će se osigurati da vrtovi postoje i nakon završetka projekta.

Nakon svake sprovedene radionice, pripremljen je izvještaj sa analizom rezultata. Izveštaj je sastavljen iz opštih podataka - broja učesnika, korišćenih metoda, rezultata i evaluacije koja je urađena tokom radionice. Projektni tim je sve uzeo u obzir prilikom planiranja naredne radionice.

Jedina loša stvar je bila da se implementacija ideja nije uradila odmah nakon planiranja, kada je motivacija učesnika bila najveća. Projektni tim će ostati u kontaktu sa ranjivim grupama i pre zvaničnog otvaranja gar- zana 22. aprila 2019. godine; - na Svjetski dan planeta Zemlje, svaka organizacija će zasaditi vlastite biljke sa stručnjacima iz ove oblasti. Promocija je urađena i korporativni identitet rezultata je već razmatran, što će biti vidljivo ne samo u baštama, već i u domovima mnogih stanovnika sa kalendarom zasijavanja za stvaranje „balkanskog gradskog vrta“. Uz mnogo energije, pilot projekt u Velenju ispunio je ciljeve projekta: Poboljšanje javnih institucionalnih kapaciteta, Povećanje socioekonomskog uključivanja ranjivih / marginaliziranih grupa i promoviranje zelenog urbanog razvoja putem novih oblika urbane poljoprivrede.

Zainteresovane strane, donosioci odluka, ranjive grupe i stručnjaci - svi su naučili mnogo novih stvari i metoda, posebno za podršku uključivanju stanovnika u procese donošenja odluka. S druge strane, stanovnici su bili ohrabreni da se aktiviraju u tim procesima. Kapacitet opštine je izgrađen, pa čak i ako opština već godinama pokušava da implementira pristup planiranja participacije, biće nadograđena sa znanjem iz projekta.

Zajednički i edukativni vrt za djecu sa teškoćama u učenju i ponašanju u Székesfehévár, Mađarska

Máté Szalók i Csaba Bende

Centralna transdanubijska regionalna agencija za inovacije (CTRIA) sprovela je mađarsku pilot-akciju u Szekesfehervar-u. Grad sa bogatom historijom sada je sjedište okruga Fejer i ekonomski centar okolnih područja. Zahvaljujući ekonomskom prosperitetu, grad se brzo razvija i lokalna uprava igra aktivnu ulogu.

Na osnovu dosadašnjeg istraživanja u projektu, u Szekesfehervar-u postoje pokušaji da se građani uključe u donošenje odluka, ali oni nisu zasnovani na sveobuhvatnoj strategiji i rijetko se bave posebnim ciljnim grupama kao što su ugroženi i marginalizirani ljudi. U gradu postoji urbana poljoprivreda; međutim, to nije direktan dio strategija urbanističkog planiranja i rijetko se vidi kao sredstvo za društveno i ekonomsko uključivanje. Mađarski pilot projekat ima za cilj da testira metodologiju participativne urbane poljoprivrede AgriGo4Cities u Szekesfehervar-u sa uključivanjem širokog spektra ciljnih grupa i kao rezultat daje model za donosioce odluka i druge zainteresovane strane.

U Szekesfehervaru su mađarski partneri radili zajedno sa specijalnom školom Arani Janos za sprovođenje pilot akcije. To je srednja škola koja nudi nekoliko programa stručnog obrazovanja za djecu sa poteškoćama u učenju i ponašanju; neki od njih imaju direktan ili indirektan odnos sa urbanom poljoprivredom u oblastima kao što su baštovanstvo, obuka cvečara i kuhinjskog osoblja. Nakon identifikovanja potreba škole i njihovog usklađivanja sa mogućnostima u projektu, lokalno partnerstvo odlučilo je da uspostavi zajednicu i obrazovni vrt koji bi se mogao koristiti u svakodnevnom obrazovanju i mogao bi služiti kao mjesto za zajednicu učenika škole. . Transnacionalna obuka u Minhenu bila je važan korak prije početka pilot akcije; Pokazalo se da je veoma korisno i efikasno da je nekoliko predstavnika lokalnih partnera učestvovalo na obuci i moglo bi pomoći u fazi planiranja pilot projekta.

Tokom implementacije pilot akcije CTRIA je slijedila smjernice AgriGo4Cities i na osnovu njih organizirane su tri radionice za planiranje vrta. Na prvoj radionici predstavnici škole, gradski vijećnici, predstavnici gradske službe održavanja i predstavnici nevladinih organizacija okupili su se kako bi razvili zajedničku viziju i razgovarali o sljedećim koracima pilot akcije, posebno o načinu učešće studenata.

Preparation of the prototype of the garden

Za drugu radionicu - osim predstavnika partnerskih organizacija - CTRIA pozvali su studente koji su krajnji korisnici i korisnici vrta. U početnoj fazi vođe radionice pokušali su da stvore prijateljsko okruženje sa kratkom i živopisnom prezentacijom o zajednici i edukativnim baštama. Tada su učenici podeljeni u grupe i radili zajedno sa zainteresovanim stranama na pripremi prototipa svog idealnog urbanog vrta. Za ovu akciju dobili su različite materijale (papire u boji, naljepnice, itd.) Za kreativni rad. Kreativnadaradionica se pokazala uspješnom, učesnici su uživali zajednički rad i razvili su prototipove vrtova koje su izradili studenti.

U okviru treće radionice, CTRIA je organizovala kratku turneju za učesnike u jednoj od dvije vrtove zajednice u Szekesfehervaru. Cilj ove aktivnosti je bio da im se pruži prilika da isprobaju rad u bašti, da se angažuju u bavarskom poslu da dobiju ideje za upravljanje zajednicom i edukativnim vrtom koji je uspostavljen u sledećoj fazi pilot-projekta.

Na osnovu rezultata radionica razvijena je konačna izrada bašte i radni plan objekta. Mora se napomenuti da je prilikom osnivanja bašte naglašen i participativni pristup. Uključeni studenti i drugi akteri su zajedno sa projektnim timom izgradili vrt i to je bila odlična prilika za jačanje posvećenosti učesnika projekta. Saradnja je bila ključno pitanje u pilot projektu; u tom duhu su građevinski materijali vrta poklonili lokalni proizvođači.

Zajedničkim naporima izgrađena je mala zajednica i edukativna bašta u jednom danu. Kako bi proslavili uspeh procesa i širili rezultate, CTRIA je organizovala dan otvaranja u garaži za ono što su svi pozvani koji su učestvovali u fazi planiranja i izgradnje. Pored njih, CTRIA je pozvala lokalne medije i studente iz drugih škola u Szekesfehervaru.

Nekoliko meseci nakon osnivanja vrta projektni tim je sproveo kratku anketu među studentima. Iz ankete su mogli zaključiti da su učenici uživali u planiranju i izgradnji bašte. Često ga posjećuju u školskim danima, brinu se o njemu, a nastava se održava i u vrtu. Održavanje kontakta sa ciljnim grupama u periodu nakon osnivanja vrta je važno zato što pomaže u održavanju trenda i omogućava projektnom timu da prati dugoročni uticaj procesa.

Pilot aktivnost u Szekesfehervaru je bio uspješan mali projekt tokom kojeg je testirana metoda AgriGo4Cities participativne urbane poljoprivrede. Pilot je bio uspješan, naučene lekcije se mogu koristiti i iskoristiti kako bi se promoviralo planiranje participacije, socijalna uključenost i održivi urbani razvoj u gradu. S jedne strane, metode participativnog planiranja sa posebnim fokusom na uključivanje ranjivih grupa pokazale su se kao efikasno sredstvo u urbanističkom planiranju koje bi se moglo koristiti u budućnosti posebno u slučaju planiranja susedstva. S druge strane, mogućnosti podizanja svijesti urbane poljoprivrede u vezi sa održivim urbanim razvojem mogu se iskoristiti uspostavljanjem obrazovnih vrtova u školskim dvorištima. Pilot akcija AgriGo4Cities je bio mali projekat, ali bi se na osnovu njegovih rezultata moglo doprinijeti postizanju većih društvenih i ekoloških ciljeva.

Otvaranje vrta

Vrtlarstvo za sve u opštini Primaria, Vaslui, Rumunija

Stefan Dudau, Bogdan Ciubotaru i Cristina Dumbravă

Tokom akcionog planiranja, opština Vaslui se oslonila na prethodne rezultate projekta AgriGo4Cities. Razvijanje koncepta participativne urbane poljoprivrede i transnacionalnog treninga omogućilo je projektnom timu da sprovede pilot akciju, koja je učestvovala uz učešće širokog spektra zainteresovanih strana: srodnih odeljenja opštine, socijalnih službi i konsultativnih zemalja. - ciljevi mladih i starijih. Projektni tim je učestvovao na transnacionalnoj obuci u Minhenu, gdje je uvedena osnova akcionog plana. Učesnici su izradili akcioni plan koji je obuhvatio izabrani tip - Vrtlarstvo za sve - spisak uključenih aktera i njihovo uključivanje, predviđeno trajanje akcionog plana (do postizanja ciljeva iz prijavnog obrasca). Tim je pripremio opis trenutne situacije urbane poljoprivrede u Vasluiju i opisali odabrane ciljne grupe. Oni su postavili početne pokazatelje učinka i planirali aktivnosti koje se moraju sprovesti da bi se postigli postavljene ciljevi. Oni su takođe naveli neophodne doprinose kao što su finansijski, ljudski i materijalni resursi za sprovođenje procesa participativnog planiranja.

Akciono planiranje i implementacija pilot akcije ima za cilj postizanje sljedećih ciljeva:

- Pобољшanje institucionalne prakse,
- Izgradnja igrališta za učenje,
- Dobijanje i prodaja hrane ugrožene grupe,
- Razmena znanja, • Socijalna integracija ugroženih grupa,
- Osnivanje ranjivih grupa asocijacija.

Kao prvi korak u pilot akciji sprovedena je dublja analiza mogućih uticaja akcionog plana na ciljne grupe koje se sastoje od starijih i djece. Kao što je već primijećeno, mnogi stariji odrasli su ostali veoma samodovoljni, međutim drugima je potrebno više pažnje. Kao rezultat činjenice da starije osobe obično više ne održavaju svoje poslove, mogu se pojaviti finansijski izazovi. Suočavaju se sa mnogim izazovima u svom kasnijem životu, ali ne smiju ulaziti u starost bez dostojanstva. Kroz ovaj projekat, opština Vaslui će pokušati da održi i istovremeno vrati lično dostojanstvo koje stari ljudi zaslužuju za svoj rad i znanje koje su postigli.

Radionica planiranja aktivnosti sa starijim osobama

Uz učešće djece, pilot projekat je imao za cilj da podrži razvoj njihovih socijalnih vještina koje uključuju učenje vrijednosti, znanja i vještina koje im omogućavaju da se efikasno povežu sa drugima i da na pozitivan način doprinesu porodici, školi i zajednici. Imati snažan kulturni identitet povećava samospoznaju dece i promoviše osećaj povezanosti i pripadnosti.

Kulturni identitet dece se neguje kada uče o svojim kulturnim tradicijama i kada oni koji ih okružuju pokazuju poštovanje prema svojim kulturnim vrijednostima. Poučavanje djece da poštuju i cene varijacije i razlike među kulturama je stoga veoma važno za socijalni razvoj svakog djeteta.

Djeca iz manjinskih kulturnih grupa mogu naići na razlike između pravila i očekivanja koja su potrebna u školi

i onih na koje su navikli kod kuće. Nepriznate razlike ili ignorisane i minimizirane kulturne tradicije koje djeca identifikuju, negativno utiču na kulturni identitet i osjećaj pripadnosti djece.

Radionica akcionog planiranja sa djecom

Uz učešće zainteresovanih strana i predstavnika pomenutih ugroženih grupa, opština Vaslui je organizovala 3 radionice u Buna Vestire klubu za stare i dnevnom centru Bucuria. Dva centra su pod upravom Odeljenja za socijalnu pomoć opštine Vaslui. Organizovanjem radionica na lokacijama zainteresovanih strana i stvaranjem poznatog i ugodnog okruženja omogućeno je uključivanje ciljnih grupa. Glavni rezultat radionica je posvećenost glavnih zainteresovanih strana urbanoj poljoprivredi. Imali su priliku vidjeti prezentaciju o sličnoj bašti, postaviti pitanja i predstaviti svoj imaginarni vrt o sličnoj praksi u urbanoj poljoprivredi sa onim što će doprinijeti.

Na radionicama se pojavila velika količina ideja, a vođene su mnoge diskusije o načinu na koji bi urbana poljoprivreda trebala biti razvijena u Varoši Citi. Za održivost je važno uspostaviti vrt prema onome što su ciljne grupe zamislile. Pristup projektnog tima bio je da uključi korisnike u sve sesije perioda obuke, i teoretski i praktično. Sve aktivnosti su sprovedene zajedno sa opštinom, uzimajući u obzir lokalne uslove ugroženih grupa, na osnovu informacija koje su pružile zainteresovane strane. Učesnici su radili u timovima na izradi akcionog plana i na kraju procesa ciljeve su potvrdili svi članovi tima.

Zaključci su sažeti u akcionom planu pod nazivom Vrtlarstvo za svakoga. Jedan od najizazovnijih dijelova radionica bio je kada je projektni tim morao predstaviti ideju urbanog vrta koji je malo teoretski i teško razumljiv za neke kategorije godina. Stariji učesnici su ovu aktivnost uglavnom doživljavali kao individualnu, a ne asocijativnu, jer nisu navikli da rade u timovima i imaju tendenciju da rade sami. Još jedan težak izazov bio je kako ljude povezati kako bi se postigli zajednički ciljevi, a ne pojedinačni. U slučaju starih ljudi, projektni tim je imao interaktivne rasprave u kojima su im postavljali pitanja kako ne bi izgubili interes za prezentaciju ideje. Za grupu djece sve su predstavili kao priču prilagođenu njihovom uzrastu i pokazali im mnogo slika. Osim toga, postalo je jasno da je za takav pilot projekat uspostavljanje skupa pravila od velikog značaja i da se aktivnost mora adekvatno organizovati kako bi se postigli predloženi rezultati unutar vrta.

Trenutno (februar 2019) urbani vrt još nije uspostavljen, to će biti učinjeno u narednim mjesecima projekta. Međutim, već se mogu izvući važni zaključci. Učesnici pilot projekta iz svake ciljne grupe - donosioci odluka, ranjive grupe i drugi akteri - stekli su važne vještine i njihovo razumijevanje se povećalo. Predstavnici opštine su naučili o participatornom planiranju u teoriji i praksi, što im omogućava da povećaju kvalitet javnih usluga i kapacitete javnih institucija.

Prigradski vrt za starije osobe i djecu sa posebnim potrebama u Blagoevgradu, Bugarska Simana Markovska

Bugarska je tradicionalna ruralna i poljoprivredna zemlja. Koncept urbanog vrtlarstva je stoga nov i čak čudan za većinu Bugara, a dobre prakse u ovoj oblasti nisu tako česte. To je bilo polazište za Asocijaciju jugo-zapadnih opština (ASVM) kada je pokrenula inicijativu lokalne urbane poljoprivrede u gradu Blagoevgradu. Drugi aspekt situacije na osnovnom nivou bila je spremnost lokalne vlasti da proširi svoje napore u uključivanju lokalnih ljudi i različitih društvenih grupa u dijalog i saradnju za budućnost grada i regiona. Treći aspekt je postojanje ranjivih lokalnih grupa sa specifičnim potrebama, od kojih su mnoge obuhvaćene socijalnom politikom opštine, ali i dalje treba više pažnje i brige.

U takvoj situaciji, ASVM je počeo da primenjuje lokalne pristupe AgriGo4Cities, tako što je napravio trenutni „snimak“ prilika u urbanoj poljoprivredi, nivoe učešća javnosti u donošenju odluka i potrebe i ograničenja ranjivih društvenih grupa. Uspostavljeni su kontakti sa predstavnicima tih grupa, njihovim organizacijama (tamo gdje su postojale), raznim specijaliziranim institucijama i stručnjacima. Dve specifične ciljne grupe su odabrane za pilot lokalnu inicijativu u okviru projekta AgriGo4cities: djeca sa posebnim potrebama i starije osobe. Lokalno partnerstvo je zvanično formirano krajem 2017. godine, uključujući predstavnike opštine Blagoevgrad, lokalne zajednice penzionera, dnevnog centra Zornitsa za djecu sa smetnjama u razvoju i nekih lokalnih udruženja i institucija koje rade u srodnim oblastima.

Ovi partneri su zajedno radili u prvoj polovini 2018. godine kako bi razvili Lokalni urbani i prigradski akcioni plan poljoprivredne proizvodnje za pilot područje Blagoevgrada .

To je uključivalo organizaciju tri uzastopne radionice i nekoliko radnih sastanaka, i bilo je strukturirano u šest faza, zajedničko za sva AgriGo4Cities pilot područja: Dijagnoza, Ideacija, Prototipiranje, Monitoring, Skaliranje i Sistemske Promjene.

Radionica akcionog planiranja sa zainteresovanim stranama

Prije početka procesa planiranja, izvršena je analiza i procjena specifičnih potreba i ograničenja odabranih ciljnih grupa. Korišćene metode su preuzete iz Smernica AgriGo4Cities za razvoj i implementaciju akcionog plana - „Lični razvoj“ i „Jedan dan u životu...“. Tokom prve radionice u maju 2018. godine, učesnici su okupili mapu interesnih grupa i razgovarali o fizičkoj (geografskoj) lokaciji i organizaciji pilot urbanog / periurbanog vrta u Blagoevgradu. Odlučeno je da će garaža biti 'kolektivna' koja će se sastojati od dvije ili tri različite parcele u perifernom području Dabrave i kombinirati opštinsko i privatno vlasništvo.

Druga radionica početkom juna 2018. godine održana je u dvije sesije, na kojima su dvije ciljne grupe preradile buduću baštu. Starije osobe su koristile metode „Lotus Blossom“ i „MoSCoV“ da bi generisale ideje za urbanu i prigradsku poljoprivredu i šire uključivanje javnosti, dok su djeca sa posebnim potrebama izvršila kreativno modeliranje željenog gradskog vrta. Treća radionica krajem juna 2018. završila je sve ideje i pomogla lokalnim partnerima da formulišu aktuelni Akcioni plan za pilot inicijativu u Blagoevgradu.

Prve aktivnosti u pilot implementaciji održane su početkom jeseni 2018. godine. Razvijen je poseban brend za označavanje i promociju malih poljoprivrednih proizvođača iz prigradskog područja Blagoevgrada sa logom „Blagoevgradska lokalna proizvodnja“. On je umnožen na niz promotivnih materijala, uključujući posebne etikete za štandove, plakate i natpise, majice i kape za prodavce. 6. oktobra 2018. godine pod sloganom „Probajte jeseni ukusi Blagoevgrada“ proglašen je poseban Dan tržišta i korišten je za testiranje lokalnog brenda na otvorenom gradskom tržištu.

Dana 8. oktobra 2018. godine starije osobe i djeca sa posebnim potrebama zajedno su postavili temelje pilot-prigradskog vrta u Dabravi, sadnju prvih stabala badema na opštinskom zemljištu, a zatim bilje i povrće u

uzgajanim baštama na obližnjem privatnom imanju. Svakom detetu je pružena prilika da "usvoji" svoje drvo koje je označeno djetetovim imenom. Zajednica penzionera dobila je i svoje osobno drvo i vrtni krevet. Inicijativu je završio vrtni piknik za obje grupe.

Oba događaja su uglavnom promovisana uz pomoć lokalnih radio i štampanih medija, plus veb stranice društvene mreže. ASVM je izradio kratki video snimak sa lokalne inicijative koji je postavljen na You-Tube i podijeljen na profilima projekta.

Lokalna inicijativa je ocijenjena kao veliki uspjeh od strane svih uključenih strana, a naknadni koraci su u planiranju

Ciljne grupe u vrtu

Máté Szalók

Ova publikacija je rezultat više od dvije godine procesa učenja tokom kojeg je jedanaest partnera iz osam zemalja radilo zajedno na razvoju i testiranju metodologije za participativnu urbanu poljoprivredu. Učinili su to kako bi odgovorili na složene izazove i potrebe: Partnerstvo je pokušalo da smanji jaz u povjerenju između javne uprave i građana uključivanjem participativnih metoda u donošenje odluka, stavljajući poseban naglasak na društvene grupe kojima prijete rizik od isključenja. Osim toga, urbana poljoprivreda je također sredstvo za stimulisanje održivog urbanog okruženja, što je ključno pitanje u trenutnim urbanim planovima. U ovoj publikaciji partnerstvo je sumiralo lekcije naučene tokom implementacije projekta kako bi pružilo smjernice za implementaciju participativnih praksi urbane poljoprivrede.

Istraživački rad i razvoj koncepta u prvoj polovini projekta pružili su čvrstu osnovu za pilot aktivnosti koje su imale za cilj razvoj lokalnih strategija za navedene urbane izazove. Istraživanje na terenu o evaluacionom izveštaju o predprojektnoj efikasnosti participativne urbane poljoprivrede u pilot područjima odredilo je najvažnije strateške pravce lokalnih urbanih poljoprivrednih politika: Obezbeđivanje zemljišta i finansiranje urbane poljoprivrede: Ulaganje u urbanu poljoprivredu vraća se poboljšanom blagostanju građana, međutim, ekonomske i socijalne koristi ne treba zanemariti, posebno u slučaju ugroženih grupa.

Da bi se ove koristi od urbane poljoprivrede kapitalizirale, opštine bi trebalo da obezbede zemljište za urbanu poljoprivredu kroz urbane politike korišćenja zemljišta i da ga finansiraju kroz male, ali direktne investicije.

Podizanje svesti, znanje i informacije o urbanoj poljoprivredi: Korišćenje socijalnih, ekonomskih i ekoloških mogućnosti urbane poljoprivrede

je još uvek u početnoj fazi Dunavske regije. Stoga, ključni akteri moraju preduzeti meke mjere za širenje znanja i podizanje svijesti o urbanoj poljoprivredi kako bi se olakšala kapitalizacija njegovog potencijala.

Urbani vrtovi i farme kao mesta susreta ciljnih grupa: Tokom istraživanja predprojektna efikasnosti participativne urbane poljoprivrede otkrivene su percepcijske razlike između ciljnih grupa o učešću javnosti koje doprinose povećanju jaza između javne uprave i građana. Pošto urbane bašte i farme funkcionišu kao mesta za sastanke, one nude mogućnost da se u njima organizuju javni događaji koji bi mogli da olakšaju uključivanje građana u javne debate.

Tokom implementacije pilot aktivnosti, partneri su stekli praktično iskustvo o participativnoj urbanoj poljoprivredi koja dopunjuje strateške nalaze istraživanja na terenu. Partneri su identifikovali sledeće stvari kao glavne naučene lekcije i ključne faktore uspeha:

Učenje i razvoj vještina: za efikasno učenje jednih i drugih ima ključnu važnost. Donosioci odluka, predstavnici ugroženih grupa i građanske sfere treba da budu otvoreni da uče o izazovima jedni drugih i da ih razmotre tokom procesa. Osim toga, učenje o novim i inovativnim metodama u urbanističkom strateškom planiranju omogućava lokalnim vlastima da pruže bolje usluge za stanovnike i poboljšaju kvalitet života.

Komunikacija: Komunikacija se pokazala kao ključni faktor u procesu participacije. Neki od partnera su naveli da je jedan od najvećih rezultata ove kampanje bio to što je opština bila uključena u takav proces i započela je stalnu komunikaciju sa drugim ciljnim grupama. Kontinuirana komunikacija je od ključnog značaja kako bi učesnici bili zainteresovani. Mora se odabrati pravi način komuniciranja, u slučaju ranjivih i marginaliziranih grupa, sastanci licem u lice i radionice su se pokazale kao efikasne.

Pored toga, postoji i potreba da se promjeni stav i nauče nove vještine. Članovi ranjivih / marginalizovanih grupa treba da nauče kako da se izraze, dok javni administratori i donosioci odluka treba da nauče kako da slušaju.

Prijateljsko okruženje: U slučaju ranjivih / marginalnih grupa, stvaranje prijateljskog okruženja za zajednički rad je od ključnog značaja. Organizovanjem radionica u njihovim objektima, stvaranje prijateljske i neformalne sredine moglo bi da im pomogne da budu otvoreni i mogu da povećaju nivo njihovog angažovanja.

Prezentacija dobre prakse: Urbana poljoprivreda kao sredstvo za participativno planiranje, socijalno uključivanje i održivi urbani razvoj je novi i kompleksan pristup. Zbog toga, predstavljanje praksi koje su se već pokazale kao uspješne, može pomoći ciljnim grupama da bolje razumeju temu. Međutim, važni su i načini predstavljanja ovih praksi; za

decu, starije osobe, hendikepirane osobe treba koristiti različite metode itd. Poseta već postojećih urbanih poljoprivrednih lokacija može biti i efikasno sredstvo za podržavanje razumevanja koncepta.

Održavanje poverenja: Partnerstvo je koristilo urbanu poljoprivredu kako bi se smanjio jaz između donosilaca odluka i građana. Važno je sticanje poverenja, ali je i odrtavanje toga od presudnog značaja. Za ovo dijeljenje rezultati prethodnih radionica mogu biti efikasni. Pored toga, važno je pokazati ciljnim grupama da je moguće pretvoriti njihove ideje u stvarnost. Vreme je takođe faktor. Nakon planiranih sesija pokušajte pokazati brze - čak i male - rezultate kako biste dokazali svoju sposobnost realizacije njihovih ideja.

Uključivanje u svaku fazu procesa: Uključiti ciljne grupe ne samo u planiranje, već i u svaku fazu projekta jer bi to moglo povećati lični angažman učesnika. Izgradnja bašte zajedno može da formira zajednicu i to je takođe prilika kada se učesnici sastaju u neformalnim okolnostima.

Oblici učešća: Formiranje zvanične organizacije od strane korisnika može olakšati bolju saradnju sa lokalnom upravom i drugim organizacijama. Zakonski zahtevi moraju se uzeti u obzir prilikom uspostavljanja urbanističkog poljoprivrednog mesta; i lakše je da javne službe sarađuju sa nekom organizacijom nego sa pojedincima. S druge strane, kroz građansko angažovanje građani (uključujući ranjive i marginalizovane grupe) mogu učiti o demokratskom učešću i saradnji sa drugima.

Imajte na umu da je participativna urbana poljoprivreda složen proces: participativno planiranje, socijalna inkluzija, održiva urbana sredina i urbana poljoprivreda su same kompleksne teme, ali njihovo rješavanje zajedno zahtijeva čak i viši nivo složenosti. Zahvaljujući tome, primena participativne urbane poljoprivrede nije jednostavan i ravan proces od ideje do realizacije, već proces u kome se mnogi faktori mogu promeniti. Uključivanje svih zainteresovanih strana i koordinacija između njih nije lako, ali rezultati će kompenzirati. Uspostavljanje jasnih pravila u početku moglo bi olakšati saradnju.

Iz konceptualnog okvira i iz pilot aktivnosti vidimo da se participativna urbana poljoprivreda može koristiti na različite načine kako bi se povećala socijalna uključenost

ranjivih / marginaliziranih grupa i stimulisanje održivog urbanog razvoja. Pored vrtova zajednice koji su dobili više pažnje i vidljivosti u prethodnim godinama, postoji i nekoliko drugih oblika, kao što su terapijski, obrazovni i socijalni vrtovi koji su efikasni u rješavanju navedenih potreba i izazova. Da bi se uspostavila uspešna urbana poljoprivredna praksa, najprikladnija forma mora biti izabrana uz učešće zainteresovanih strana i korisnika.

Piloti AgriGo4Cities i sam projekat mogli bi se smatrati uspješnim, ali teži dio će uslijediti nakon završetka projekta. Partnerstvo je poduzelo ozbiljne napore da osigura održivost uspostavljenih urbanih poljoprivrednih lokacija, proširi pilote i napravi sistematske promjene. Međutim, nakon završetka projekta, lokalne samouprave i druga udruženja koja učestvuju će biti odgovorna za upravljanje uspostavljenim urbanim poljoprivrednim lokacijama i korištenje rezultata pilot projekata, integrirajući naučene lekcije u svoje lokalne politike.

U partnerstvu sa AgriGo4Cities verujemo da je za prosperitetni Dunavski region potreban inkluzivni i zeleni gradovi. Projektom smo pokušali odgovoriti na neke od nedavnih potreba i izazova gradova Dunavskog regiona primjenom inovativnog alata: participativna urbana poljoprivreda. Na osnovu naših iskustava smatramo da je participativna urbana kultura jedan od nekoliko alata koji bi nam pomogli da naše gradove učinimo inkluzivnijim i povećamo kvalitet života njihovih građana

REFERENCE

Cunk K, Straus M, Zamfira R (eds) (2017) Approaching urban agriculture as a social innovation: Guidelines for the development and implementation of an action plan. Koper: Association for Culture and Education, PiNA. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/b5c8a9e91e67f33fda8dd6ce9c9a11bbaa31c18e.pdf

Cunk K, Weixler E (eds) (2017) Preparing for action planning, An account of the training session. Koper: Association for Culture and Education, PiNA. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/14/daac744044601604f458b2e1694c405b8be8566b.pdf

Kozina J, Tiran J (2018) Evaluation report on the pre-project effectiveness of participatory urban agriculture in pilot areas (ex-ante). Ljubljana: ZRC SAZU. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/88d135a1306720c22cc531c947b3409510b53a36.pdf

Kozina J, Tiran J, Poljak Istenič S, Repolusk P, Ercegović J, Krušec K, Kladnik D, Šmid Hribar M, Ferk M, Kumer P, Rus P (2017) Inventory report on the state of the art of participatory urban agriculture in pilot areas of the Danube region. Ljubljana: ZRC SAZU. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/14/7c02b7b244ac5956113ccc70837aeb951a5e2a45.pdf

Lohrberg, F., Lička, L., Scazzosi, L, Timpe, A. (2016) Urban Agriculture Europe. Berlin: jovis Verlag GmbH.

Šmid Hribar M, Poljak Istenič S, Kozina J, Kumer P (eds) (2018) Good Practices Catalogue on Participatory Urban Agriculture. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/b5c8a9e91e67f33fda8dd6ce9c9a11bbaa31c18e.pdf

PARTNERSTVA

Istraživački centar Slovenske akademije nauka i umjetnosti (ZRC SAZU)

🏠 Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana,
Slovenia 🌐 <https://giam.zrc-sazu.si/en>

👤 **Kontakt osoba:**

Jani Kozina, jani.kozina@zrc-sazu.si

Istraživački centar Slovenske akademije nauka i umjetnosti je vodeći slovenački istraživački centar u humanističkim naukama i vrhunska akademska institucija u centralnoj, istočnoj i jugoistočnoj Evropi. Ima multidisciplinarni i interdisciplinarni karakter; osim humanističkih nauka, njegove oblasti istraživanja obuhvataju i prirodne i društvene nauke. ZRC SAZU ima svoju izdavačku kuću, knjižaru i nekoliko laboratorija; u njoj se nalazi Geografski muzej, i ima brojne zbirke. U svojoj bogatoj izdavačkoj djelatnosti, pet akademskih časopisa uvršteno je u Thomson Reuters. Obuhvata 18 istraživačkih instituta.

Opštinski okrug Prag 9 (Prague 9)

🏠 Sokolovská 324/14, 180 49 Prague, Czech Republic

🌐 <https://www.praha9.cz/>

👤 **Kontakt osoba:**

Zdeněk Davídek, davidekz@praha9.cz;
Pavel Pospíšek, pospisekp@praha9.cz

**MĚSTSKÁ ČÁST
PRAHA 9**

Opštinski okrug Prag 9 nalazi se u glavnom gradu Češke Republike. To je jedan od upravnih okruga Praga i nalazi se u sjeveroistočnom dijelu cijelog glavnog grada. Zbog svoje lokacije - ni u centru grada ni u predgrađima - Prag 9 je bivša industrijska zona koja se brzo razvija u stambeni prostor. Na području Praga 9 možete naći i braunfildove i revitalizovane parkove, brdoviti teren i blizu malog, ali značajnog priliva u rijeku Moldau, imanje i porodični dom. U Pragu 9 nalazi se i čuvena O2 Arena.

Evropska agencija za razvoj (EuDA)

Na Čihadle 55, 160 00 Prague 6, Czech Republic

<http://euda.eu/>

Kontakt osobe:

Martin Rejmiš, martin.rejmis@eracr.cz;
Kateřina Janatová; katerina.janatova@eracr.cz

european development agency

EuDa je privatna kompanija koja djeluje kao glavna u mreži institucija i stručnjaka za obrazovanje, inovacije i regionalnog razvoja širom EU. Od 2008. godine, EuDA je stvorila široku mrežu partnera sa različitim institucijama i preduzećima iz svih zemalja EU, EEA i drugih zemalja.

Mreža se kreće po sektorima i uključuje javne i privatne entitete. EuDA ima za cilj da pruži svoju mrežu znanjem, međunarodnim obrazovnim programima, podrškom za pretraživanje partnera, razvojem projekata i administrativnim uslugama. Ona je uspostavila mnogo jakih partnerstava u okviru evropskih projekata. EuDA je takođe učestvovala u projektima međunarodne saradnje uključujući programe kao što su Interreg Central Europe / Dunav, Erasmus +, itd.

Opština Velenje (MOV)

 Titov trg 1, 3320 Velenje, Slovenia

 www.velenje.si

Kontakt osobe:

Nela Halilović, Mojca Kodrič;
Agrigo4cities@velenje.si

MESTNA OBČINA
VELENJE

Grad Velenje nalazi se u sjeveroistočnoj Sloveniji, među zelenim brežuljcima Šalečke doline. Kao najmlađi grad u zemlji, poslednjih 60 godina se razvio na rudniku uglja i industriji. Uz neobičan razvojni napredak u prvim godinama svoje istorije, izgrađen je za rudare koji su mnogo vremena proveli u podzemlju, sa namjerom da stvore zeleno, sunčano, prostorno i zdravo mjesto za život sa svojim porodicama. Inovativnost je ostala zajednička karakteristika do danas, jer je postala dobra praksa o održivom razvoju, upravljanju životnom sredinom i potpornim uslovima za razvoj biznisa. Opština Velenje izvršava zadatke propisane zakonom o samoupravi.

Centralna Transdunavska Regionalna Agencija za Inovacije (CTRIA)

🏠 8000 Székesfehérvár, Seregélyesi út 113, Hungary

🌐 www.kdriu.hu

👤 **Kontakt osoba:**

Ákos Szépvölgyi, szepvol@kdriu.hu; Máté Szalók, mate.szalok@kdriu.hu

Central Transdanubian Regional Innovation Agency

Centralna transdunavska regionalna agencija za inovacije počela je sa radom 2005. godine kao konzorcijum i Centralna transdunavska regionalna agencija za inovacije Nonprofit Ltd. Osnovana je 2008. godine od strane šest organizacija. CTRIA radi na koordinaciji regionalnih inovacijskih procesa u Centralnoj Transanubiji, organizovanju mreža tehnoloških inovacija i pružanju usluga podrške za inovacije. Agencija saraduje sa međunarodnim projektantima, potencijalnim preduzetnicima, vlasnicima ideja, inovativnim preduzećima, malim i srednjim preduzećima, javnim službenicima, visokoškolskim ustanovama, istraživačkim institucijama i lokalnim samoupravama.

Opština Vaslui (PMV)

🏠 Haret Spiru street, no. 2, Vaslui, Romania

🌐 www.primariavaslui.ro

👤 **Kontakt osobe:**

Stefan Dudau, stefanddudau@gmail.com;
Irina Ciurea Popovici, programeprimvs@yahoo.com

Opština Vaslui (Rumunija) je najvažniji urbani centar u županiji Vaslui (preko 130.000 stanovnika prema posljednjem popisu stanovništva izvršenom u januaru 2019. godine) i trenutno ispunjava svoju stambenu ulogu. Zajedno sa drugim mjestima koja čine gradsko područje, ova urbana aglomeracija je ujedno i glavni polarizirajući centar na županijskoj razini u smislu obavljanja brojnih administrativnih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih, medicinskih i obrazovnih funkcija.

ENVICORP Slovačka (ENVICORP)

🏠 Horná 89/3915, 974 01 Banská Bystrica, Slovakia

🌐 <https://envicorp.webnode.sk/o-nas/>

👤 **Kontakt osobe:**

Martin Lakanda, envicorp@gmail.com;

Lucia Vačoková, Lucia.vacokova@gmail.com

ENVICORP Slovačka je profesionalna NVO koja radi sa grupom stručnjaka iz oblasti životne sredine i ekologije. Njeni članovi imaju ekspertizu iu participativnom i strateškom planiranju: element koji će biti presudan za projekat AgriGo4Cities.

Članovi ENVICORP Slovačke su autori i koautori nekoliko metodologija u sljedećim temama: edukacija o sredini, održivi razvoj evropskih planinskih područja, prostorni sistemi ekološke stabilnosti i tako dalje. Među njima tema urbane i periferne poljoprivrede zauzima jedno od centralnih pozicija. ENVICORP Slovačka je nevladina organizacija koja provodi aktivnosti na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Udruženje za kulturu i obrazovanje, PiNA (PiNA)

🏠 15 Gortanov trg, 6000 Koper, Slovenia

🌐 www.pina.si

👤 **Kontakt osoba:**

Kaja Cunk, kaja.cunk@pina.si

PiNA, osnovana 1998. godine, nevladina je organizacija koja povezuje ljude, organizacije civilnog društva, javne strukture i političke predstavnike kroz obrazovne i informativne aktivnosti. PiNA je informacijski centar Europe Direct-a, regionalni partner Eurodeska, omladinski centar sa statusom koji djeluje u javnom interesu u oblasti mladih i regionalni HUB nevladinih organizacija. PiNA ima iskustva u koordinaciji međunarodnih projekata (Interreg, Erasmus +, Evropa za građane, Evropski socijalni fond, Norveški finansijski mehanizam), široku tematsku pokrivenost (zapošljavanje mladih, društveno odgovorno preduzetništvo, razmišljanje o dizajnu i akciono planiranje) i 10 stalno zaposlenih, i više od 40 spoljnih eksperata.

Udruženje jugozapadni opština (ASWM)

🏠 23 Todor Aleksandrov Street, floor 3, office 32,
Blagoevgrad 2700, Bulgaria

🌐 www.aswm.net

👤 **Kontakt osobe:**

Lyubitsa Tomova, Nadezhda Blagova;
aswm@abv.bg, office@aswm.net

Udruženje jugozapadnih opština osnovano je 2000. godine kao neprofitno pravno lice koje radi u javnu korist. Ciljevi Udruženja su zaštita i zastupanje zajedničkih interesa opština članica; da koordinira aktivnosti članova na rješavanju lokalnih problema i da razvija lokalnu samoupravu; pružanje kvalitetnih i raznovrsnih usluga članovima i ohrabrivanje građana da učestvuju u lokalnoj upravi.

Stručna pomoć i savjeti o: razvoju i upravljanju projektima; primjeni principa dobrog i transparentnog upravljanja; poboljšanje kvaliteta ponuđenih usluga; obavljanje javnih događaja; planiranje i programiranje lokalnog i regionalnog razvoja. Dvadeset šest opština iz jugozapadne Bugarske su članice udruženja.

---

ifuplan – Institut za planiranje životne sredine i prostornog razvoja

🏠 **Amalienstr. 79, 80799 München, Germany**

🌐 www.ifuplan.de

👤 **Kontakt osobe:**

Stefan Marzelli, stefan.marzelli@ifuplan.de;
Florian Lintzmeyer, florian.lintzmeyer@ifuplan.de

U posljednjih 25 godina, ifuplan je pružio brojne usluge vezane za planiranje životne sredine i prostornog razvoja. Pored našeg temeljnog interesa za novo, inovacije u našem radu nastaju od našeg rada na sučelju nauke i prakse.

Uvjereni smo da je planiranje životne sredine i prostornog razvoja smisleno i buduće područje rada. Naši brojni projekti kreću se od međunarodnog do lokalnog nivoa i kombinuju strateška pitanja sa konkretnim lokalnim implementacijama - spektar koji nas iznova i iznova fascinira.

ifuplan

Opština Ulcinj (MoU)

🏠 Blv. Skenderbeu bb, 85360 Ulcinj, Montenegro

🌐 www.ul-gov.me

👤 **Kontakt osoba:**
Artan Çobović, artan.cobaj@ul-gov

Ulcinj je primorski grad u Crnoj Gori u Crnoj Gori koji ima 20000 stanovnika. Grad je okružen Jadranskim morem i zbog toga je popularna turistička destinacija. Zbog mediteranske klime Ulcinj ima i razvijen poljoprivredni sektor.

Opština namjerava da stvori upravljačke modele za početak dijaloga između građana i javnih službi, što je glavni razlog zašto se grad pridružio partnerstvu AgriGo4Cities.

Strateški partneri

- Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije (Slovenija)
- Gradska skupština Praga (Česka)
- Udruženje gradskih opština Slovenije, Regionalna kancelarija Kopar (Slovenija)
- EBB Europaberatung (Germany)
- Zavod za zapošljavanje Slovenije, Regionalna kancelarija Kopar (Slovenija)
- Udruženje Euni Partners (Bugarska)

A projekt a Duna Transznacionális Programból, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával valósul meg.

Project co-funded by European Union funds (ERDF, IPA, ENI).

0 facebook .com /AgriGo4Cities **0** @AgriGo4Cities

(1) www.interreg-danube.eu/agrigo4cities